

Tale på møtet med 81 kommunistparti og arbeidarparti i Moskva*

16. november 1960

Kjære kameratar!

Dette møtet av kommunistpartia og arbeidarpartia er eit viktig møte i saga til den internasjonale kommunistrørsla. Det gjer ein detaljert analyse av den internasjonale politiske situasjonen, og set opp status over framgang og mistak som har vorte stadfesta på veggen. Det skal hjelpa oss å sjå klarare kva line me bør fylgja heretter for å gjera ny framgang til bate for sosialismen, kommunismen og freden.

Det at det finst eit sosialistisk læger med Sovjetunionen i brodden er alt ei kjensgjerning som me har oppnådd i verda. Kommunistrørsla har i det store og heile auka, styrkt seg og vorte herda. Kommunistpartia og arbeidarpartia i heile verda har vorte ei svær kraft som leier menneske-ætta frametter mot sosialisme og fred.

Som det tilbudde utkastet til uttale understrekar, er det sosialistiske lægeret vårt svært mykje sterkare enn imperialistane sitt. Sosialismen veks seg sterkare og når nye høgder dag for dag, medan imperialismen veiknar og forfell. Me bør bruka alle råder og alle krefter til å skunda på denne prosessen. Prosessen skyt fart om me held oss truge til marxismen-leninismen og ikkje vinglar, og nyttar han rett. Elles kjem me til å seinka denne prosessen, for me står andlet til andlet med ein miskunnslaus fiende — imperialismen, med USA-imperialismen i brodden, ein fiende me må vinna på og øydeleggja.

Me ynskjer fred, medan imperialistane ikkje vil ha fred og bur seg på

---

* Møtet med dei 81 kommunistpartia og arbeidarpartia vart halde i Moskva frå 10. november til 1. desember 1960. Det vart halde i ein sær innfløkt situasjon i den internasjonale kommunistrørsla, som ei fylgje av at den moderne revisjonismen spreidde seg, og det kløyvande og anti-marxistiske arbeidet sovjetleinga dreiv med Khrusjtsjov i brodden.

Sendelaget frå APA vart leidd av kamerat Enver Hoxha.

ein tredje verdskrig. Me må stri av all kraft for å halda unna for ein ny verdskrig og få til at ein rettvis og demokratisk fred kan sigra i verda. Dette skal me få til når me har tvinga imperialismen til å rusta ned. Imperialismen vil ikkje gje frå seg våpna av eigen fri vilje. Å tru noko slikt er berre å lura seg sjølv og andre. Difor bør me møte imperialismen med den svære økonomiske, militære, moralske, politiske og ideologiske styrken det sosialistiske lægeret eig. Like eins har me den samla styrken hjå folka i heile verda til å sabotera krigen imperialistane førebur på alle vis.

Arbeidspartiet i Albania har aldri stukke denne stoda og trugsmålet imperialismen rettar mot heile den fredselskande menneskeætta under stol. Det kjem ikkje til å gjera det heller. Me kan vissa dykk om at det albanske folket, som styggjest ved krig, ikkje har vorte skræmd av at partiet gjer det som rett er. Dei har ikkje mist vona og ikkje somla i den sosialistiske oppbygginga heller. Dei har eit klårt syn på framtida si og har sett i gang med arbeidet fulle av tiltru. Dei er alltid årvakne, med hakka i ei hand og børsa i hi.

Me ser det slik at imperialismen, med USA-imperialismen i brodden, må avslørast utan nåde, politisk og ideologisk. Me bør ikkje nokon gong tillata at nokon skal låta vel om imperialismen, gjera han finare enn han er, eller syna seg mjuk mot han. Ingen ettergjevnader som gjeld prinsipp bør gjerast mot imperialismen. Om vår side tillet seg å bruka taktikk og kompromiss må dei tena vår side, ikkje fienden si.

Andlet til andlet med den miskunnslause fienden ligg trygda for saka vår i at me held saman heilt og fullt. Dette kan tryggast med å få bort dei ideologiske usemjene som har synt seg, og med å tufta denne einskapen på det marxist-leninistiske grunnlaget, på likskap, brorskap, kamerat-ånd og proletarisk internasjonalisme. Partiet vårt meiner at me ikkje berre burde sleppa ei ideologisk kløyving, men me bør hevda eit eins politisk standpunkt i alle saker. Taktikken og strategien me skal nytta mot fienden bør utarbeidast av alle parti, tufta på marxist-leninistiske prinsipp, på rette politiske kjennemerke som høver med den stoda som er...

Alle folk i verda vonar på og strir for fridom, sjølvstende, sjølvråderett, sosial rettferd, kultur og fred. Desse heilage vonene deira har vorte og vert underkua av kapitalistane, føydalherrane og imperialistane. Såleis er det naturleg at striden åt desse folka vert ført strengt mot kapitalistane, føydalherrane, og imperialistane. Det er og naturleg for folka i verda å finna seg lagsbrør i denne striden for livet, som dei fører mot bødlane sine.

Difor står ikkje det sosialistiske lægeret åleine og møter det imperialistiske lægeret i striden for fred, nedrustning og samfunnsmessige framsteg i verda, men i nært samlag med alle dei framstegsvenlege folka i verda, medan imperialistane står att åleine mot det sosialistiske lægeret.

Me lever i ei tid då me er vitne til at kolonialismen vert fullstendig øydelagd. Ein pest som har sopt heile folk vekk frå jordoverflata vert uttryddja. Nye statar dukkar fram i Afrika og Asia. Statane der kapitalen, svolken og børsa var einerådande held på å gjera ende på træleåket, og folka tek lagnaden sin i eigne hender. Dette har dei fått til og dette får dei til takk vere striden desse folka fører og den moralske stønaden dei får frå Sovjetunionen, Folke-Kina og dei andre landa i det sosialistiske lægeret.

Dei som svik marxismen-leninismen, imperialismen-agentane og intrigemakarane, slike som Josip Broz Tito, freistar på tusen måtar å stella til djevelske opplegg for å villeia folka i dei nyskipa statane. Dei vil løysa dei i frå deira naturlege allierte og knyta dei beinveges til USA-imperialismen. Me bør bruka all vår styrke for å slå attende planane åt desse imperialismen-lakeiane.

Me er vitne til at imperialismen løyser seg opp. Han rotnar, det er dødsrida hans. Me lever og strir i den tidbolken som er merkt av den uimotståelege overgangen frå kapitalismen til sosialismen. Alt det lysande som Karl Marx og Vladimir Iljitsj Lenin lærde vert no stadfest i gjerning. Det har aldri vorte avlegs slik revisjonistane påstår.

Verdsimperialismen får harde slag som klårt syner at «gullalderen» hans, då han laga dei lovene han ville ha, er slutt for han. Han har mist initiativet or hendene, og det var ikkje noko han sjølv ynskte eller ville. Initiativet vart teke frå han, ikkje med ord og svall nett, men etter ein lang prosess med blodige stridar og revolusjonar som kapitalismen sjølv sette i gang mot proletariatet, mot styrken hjå folka som reiste seg for å knusa ei verd av svolt og fattigdom, ei verd av slavekår. Denne ærerike tidbolken vart opna av den store sosialistiske oktoberrevolusjonen, av den store Sovjetunionen, av den store Lenin.

Endå i dag, når verdsimperialismen med USA-imperialismen i brodden ser at slutten nærmar seg, når han har sterke og viljefaste motmenn slik som det sosialistiske lægeret og det store samlaget med alle folka i verda, endå mønstrar han, skipar og væpnar åtakstyrkane sine. Han bur seg til krig. Den som ikkje ser dette er blind. Den som ser det men dekkjer over det er ein svikar som tener imperialismen.

Arbeidspartiet i Albania meiner at trass i store vanskar me møter på vegen til å skapa fred i verda, å få nedrusting i gang og løysa dei andre

internasjonale problema, er det ingen grunn til å missa vona. Det er berre fiendane våre som lir tap som er og bør vera pessimistiske. Me har vunne, me vinn og skal vinna. Difor er me overtydde om at strevet vårt vil lukkast.

Likevel trur me at overdrivne og grunnlause voner ikkje berre er lite bra, men endå til skadeleg. Den som nektar for at me har stor økonomisk, politisk, militær og moralsk styrke, som gjer denne mindre enn han er eller ikkje trur på denne styrken, han er vanhuga og fortener ikkje å kallast kommunist. På hi sida er den som vert rusa av krafta vår ingen realist. Han ser bort frå styrken hjå motstandarane, og trur at fienden har mist all von og vorte uskadeleg, at fienden er i vår makt. Denne for sin del slær stort på det og svæver menneskeætta framfor alle desse innfløkte og svært fårlege situasjonane som krev stor vaksemnd av oss alle. Dei krev styrking av det revolusjonære framtaket i massane, og ikkje slakking, oppløysing, forfall og avslapping i denne vernebuinga. «Vatnet søv, men ikkje fienden,» er eit klokt ord frå folket vårt som har lide så lenge.

Lat oss sjå røynda rett i auga. Verdsimperialismen med USA-imperialismen som den mest åtsøkne luten, i brodden, rettar den økonomiske utviklinga si inn på krigsførebuing. Han væpnar seg til tennene. USA-imperialismen held på og væpnar Bonn-Tyskland, Japan og alle lagsbrøt og satellittar på nytt, med alle slags våpen. Han har skipa og forbetra militærorganisasjonar som er tillaga til åtak, og har oppretta og driv og opprettar militære basar rundt heile det sosialistiske lægeret. Han byggjer opp lager av kjernevåpen og vil ikkje rusta ned, nektar å stogga prøvane med kjernevåpen, og driv oppøst på med å finna nye råder til masseutsletting. Kvifor gjer imperialismen alt dette? For å reisa i bryllaup? Nei, for å byrja krig mot oss, få sosialismen og kommunismen or vegen og slavebinda folka.

Arbeidspartiet i Albania meiner at om me skulle seia og tru annleis ville me narra oss sjølve og andre. Me ville ikkje kalla oss kommunistar om me var redde for omskifta i livet. Me kommunistar hatar krigen. Me kommunistar vil slåst til siste slutt for å knusa dei djevleske krigsplanane dei amerikanske imperialistane bur til. Men lyser dei krig mot oss må me gje dei eit ulivsslag som skal sopa imperialismen vekk frå jordoverflata ein gong for alle.

Med trugs målet om atomkrig frå dei amerikansk-leidde verdsimperialistane over oss bør me vera fullt budde økonomisk, politisk, moralsk så vel som militært på å greia opp med kva som helst.

Me bør hindra ein verdskrig, han er ikkje heilt uråd å hindra. Men

ingen vil nokon gong tilgje oss om me lever i draum og let fienden koma uventa på oss, for det har aldri hendt at fienden var å lita på, då ville han ikkje vera kalla fiende. Fienden er ein fiende og held fram med det, og ein svikefull fiende attåt. Den som set si lit til fienden vil før eller seinare tapa saka si...

Fredspolitikken landa i det sosialistiske lægeret har ført har gjort mykje for å berrleggja kor åtakshuga imperialismen er, for å reisa folka mot krigshissarane. Han har gjort mykje for å fremja den djerve striden deira mot dei imperialistiske underkuarane og reiskapane deira...

Men trass i alt dette har mange konkrete problem vorte lagde på bordet utan at dei enno er løyste. Det gjeld framlegga om nedrustning, toppmøtet, osb., og dei vert systematisk saboterte av USA-imperialistane.

Kva slutningar bør me trekkja av dette? Arbeidspartiet i Albania meiner at imperialismen, og fyrst og fremst USA-imperialismen, ikkje har skifta hud, hår eller natur. Han er åtakshuga, og vil så vera så lenge han har ei einaste tann att i kjeften. Og sidan han er huga på åtak kan han koma til å kasta verda ut i krig. Difor held me på at det må gjerast klårt for alle folka at det ikkje finst noko viss trygd mot verdskrig før sosialismen har sigra i heile verda, eller i det minste i fleirtalet av landa. Dette streka me under i møtet i redaksjonsnemnda og. USA-imperialistane løyner ikkje at dei nektar å rusta ned. Dei aukar opprustninga si og bur seg til krig, difor lyt me vera på vakt.

Me bør ikkje gje etter for fienden i prinsippaker. Me må ikkje hysa falske voner om imperialismen. Endå meininga var god ville me gjera sakene uendeleg mykje verre. Attåt å rusta opp og bu til krig mot oss driv fienden ein styrlaus propaganda for å forgifta tanken og gjera hugen valen hjå folka. Dei brukar millionar av dollar til å få tak i hjelparar og spionar, millionar av dollar til å stella til spionasjehandlingar, undergraving og mord i landa våre. USA-imperialismen har gjeve og gjev tusenvis millionar dollar til dei trugne hjelparane sine, den svikefulle Tito-gjengen. Alt dette gjer han for å veikja den indre fronten vår, for å kløyva oss, og for å veikja og bryta opp dei bakre områda våre.

Det er sagt mykje om fredeleg samlivnad. Sume går endå så langt som å slå fast slike meiningsløyser som at Folke-Kina og Albania skulle vera mot fredeleg samlivnad. Som ein lett kan sjå burde slike skadelege og galne syn verta tilbakeviste ein gong for alle. Det kan ikkje finnast nokon sosialistisk stat, det kan ikkje finnast nokon kommunist, som er i mot fredeleg samlivnad og for krigshissing. Den store Lenin var den fyr-

ste til å setja fram prinsippet om fredeleg samlivnad mellom statar med ulike sosiale system som noko som objektivt tvinga seg fram, så lenge sosialistiske og kapitalistiske statar finst side om side i verda. Partiet vårt er truge mot dette store prinsippet hjå Lenin. Arbeidspartiet vårt har alltid meint og meiner framleis at politikken med fredeleg samlivnad svarar til dei grunnleggjande interessene hjå alle folka. Han svarar til målet med å styrkja stillinga for sosialismen meir. Difor er dette prinsippet frå Lenin tufta i utanrikspolitikken folkestaten vår fører.

Fredeleg samlivnad mellom to motsette system fører ikkje med seg at me bør gje opp klassestriden, slik dei moderne revisjonistane hevdar. Tvert om må klassestriden halda fram. Den politiske og ideologiske striden mot imperialismen, mot borgarleg og revisjonistisk ideologi, må verta hardare og hardare. Medan me strir fylgjestrengt for å få i stand leninistisk fredeleg samlivnad utan å gje etter for imperialismen på prinsippa, skal me utvikla klassestriden i dei kapitalistiske landa så vel som dei nasjonale frigjeringsrørslene hjå folka i koloniland og lydrike.

Etter vårt syn burde kommunistpartia og arbeidspartia i dei kapitalistiske landa freista å få i stand fredeleg samlivnad mellom landa sine, som framleis er under det kapitalistiske systemet, og dei sosialistiske landa våre... Men oppgåva deira ender ikkje der. I desse landa lyt klassestriden styrkjast og kvessast. Dei arbeidande massane, leidde av proletariatet i landet med kommunistpartiet i brodden, og i samlag med heile verdsproletariatet, bør gjera livet umogleg for imperialismen. Dei burde knusa den militære og økonomiske og politiske makta or hendene hans, og halda fram mot øydelegging av den gamle makta og oppretting av den nye folkemakta. Kjem dei til å gjera dette med vald, eller på den fredelege parlamentariske måten?

Dette spørsmålet har vore klårt, og kamerat Khrusjtsjov trong ikkje ha rota det til på det 20. partilandsmøtet på ein slik måte at det skulle falla opportunistane i smak. Kvifor måtte han gjera alle parodiane på dei klåre Lenin-tesane og lærdomane frå den sosialistiske oktober-revolusjonen? Arbeidspartiet i Albania er heilt på det reine med det Lenin lærer om denne saka, og vik ikkje frå det. Til dessar har ikkje noko folk, ikkje noko proletariat og ikkje noko kommunistparti eller arbeidsparti teke makta utan blodspille og utan vald.

Det er ikkje rett av sume kameratar å hevda at dei kom til makta utan blodspille, for dei gløymer at den ærerike sovjethæren let elvar av blod for dei i den andre verdskrigen.

Partiet vårt meiner at me bør bu oss på begge delar i denne saka. Me bør vera godt budde, særleg på å ta makta med vald, for om me er vel

budde her, har den andre utvegen større von om å lukkast. Borgarskapet kan tillata at du syng salmar, men så gjev dei deg eit fascistslag i hovudet og knuser deg fordi du ikkje har øvd opp mange nok kadrar til å gå laus på dei, heller ikkje gjort illegalt arbeid. Du har ikkje laga til ein stad der du kan verja deg og endå arbeida, og ikkje skaffa hjelperåder til å slåst med. Me må gripa inn føreåt så noko slikt tragisk ikkje skal skje.

Arbeidspartiet i Albania er for fred og for fredeleg samlivnad, og vil halda fram slik. Partiet vil slåst for dette på marxist-leninistisk vis, slik Lenin lærte oss, og på grunnlag av Moskva-fråsegna. Partiet vil arbeida for allmenn nedrustning som det gjer og som det har gjort. Ikkje i noko høve, ikkje ei einaste stund, vil Arbeidspartiet i Albania slutta med å føra politisk og ideologisk strid mot det imperialistane og kapitalistane driv med og mot borgarleg ideologi. Det vil ikkje slutta med å føra ein hard, uavbroten og nådelaus strid mot den moderne revisjonismen, og særskilt mot den jugoslaviske Tito-revisjonismen. Det kan finnast kameratar som finn åt oss albanarar for å vera stae, brålyndte, sekteriske, dogmatiske og kva de vil, men me avviser alle desse falske klagemåla og seier dei at me ikkje kjem til å vika frå desse stillingane, for dei er marxist-leninistiske stillingar.

Dei seier me er for krig og mot fredeleg samlivnad. Kamerat Kozlov har endå til lagt dette alternativet fram for oss albanarar: Enten samlivnad som han tenkjer seg det, eller ei atombombe frå imperialistane. Det ville leggja Albania i oske og ikkje lata etter seg ein einaste levande albanar. Til dessar har ingen målsmann for USA-imperialismen kome med eit slikt atomtrugsmål mot det albanske folket. Men her kjem det altså, og frå ein presidiemedlem i sentralkomiteen i Kommunistpartiet i Sovjetunionen, og mot kven? Mot eit lite djervt land, mot eit folk som har stridd i hundreår mot tallause ville fiendar og som aldri har bøygt kne, mot eit lite land og eit folk som har stridd så djervt som nokon mot Hitler-folka og dei italienske fascistane, mot eit parti som til siste slutt er trufast mot marxismen-leninismen. Men, du har fått feil adresse, kamerat Frol Kozlov. Du kan ikkje skræma oss til å bøya oss for dei galne ynskja dine, og me blandar aldri det ærerike partiet til Lenin med dykk som fer så låkt og skamlaust fram mot det albanske folket og mot Arbeidspartiet i Albania. Arbeidspartiet i Albania vil arbeida for og stø alle dei rette og fredsame framlegga Sovjetunionen og andre land i det sosialistiske lægeret legg fram, så vel som om dei kjem frå andre fredsel-skande land.

Arbeidspartiet i Albania vil bruka heile styrken sin og nytta alle rettar

og gjera skyldnaden sin alle stader for å styrkja einskapen i det sosialistiske lægeret, ein marxist-leninistisk einskap. Det er meiningslaust å tru at vesle sosialistiske Albania vil bryta ut or og leva utanfor det sosialistiske lægeret, skilt frå brorskapen av sosialistiske folk. Albania står ikkje i skuld til nokon for plassen innanfor rekkjene i det sosialistiske lægeret. Det albanske folket sjølv og Arbeidspartiet i Albania har sett det i dette romet med sin eigen sveitte og sitt eige blod, med eigne arbeidstak og offer, med regjeringsskipnaden det har bygt opp og den marxist-leninistiske lina det fylgjer. Men ingen må tru at Albania treng gjera som einkvan annan seier når me er overtydde om at det ville setja oss på galen veg, sjølv om Albania er eit lite land og Arbeidspartiet i Albania er eit lite parti.

Som eg sa tidlegare meiner Arbeidspartiet i Albania at det sosialistiske lægeret vårt, som har eit sams mål, som vert leidd av marxismen-leninismen, og bør ha sin eigen strategi og taktikk. Dette bør partia og statane i det sosialistiske lægeret utarbeida i lag. I rekkjene i lægeret vårt har me skipa visse organisasjonsformer for arbeidet, men sanninga er at desse har vorte til litt av nokre formalitetar, eller for å seia det på ein betre måte, dei fungerer ikkje på kollektiv vis. Til dømes gjeld dette organa i Warszawa-pakta og Rådet for gjensidig økonomisk hjelp, Comecon*. Lat meg gjera dette heilt klårt. Dette er ikkje eit spørsmål om me og skal verta førespurde eller ei. Sjølv sagt nektar ingen oss retten til å verta førespurde. Men me må halda møte for å samrå oss. Me reiser dette som ei prinsippsak og seier at desse organisasjonsformene bør fungera med jamne mellomrom. Problem bør takast opp til drøfting, vedtak gjerast, og det må finnast ein kontroll på korleis vedtaka vert gjennomførte.

Utviklinga og den vidare styrkinga av økonomien i dei sosialistiske landa har vore og er alltid den største suta for partia og riksstyra våre. Økonomien er likeins den avgjerande faktoren som gjer det sosialistiske lægeret så sterkt at ingen kan vinna over det.

Bygginga av sosialismen og kommunismen går snøgt frametter i landa våre. Det kan me takka alt det folka våre gjer for, og dessutan den hjelpa dei gjev kvarandre.

Til dessar har Folkerepublikken Albania ikkje gjeve økonomisk hjelp til nokon. For det fyrste er me fattige, og for det andre treng ingen om

---

* Skipa i januar 1949. I slutten av februar same året vart Folkerepublikken Albania medlem. Frå ein samskipnad for gjensidig hjelp forfall COMECON då klikken av Khrusjtsjov-revisjonistar kom til makta i Sovjetunionen, og vart ein reiskap for framgangen for dei sosial-imperialistiske siktemåla denne klikken har.

den økonomiske hjelpa vår. Men etter evne har me gjort og gjer det me kan for å gje dei landa som er våre vener og brør litt hjelp gjennom eksporten vår. Me har fått hjelp frå venene våre, fyrst og fremst frå Sovjetunionen.

Arbeidspartiet og riksstyret i Folkerepublikken Albania har nytta denne hjelpa frå Sovjetunionen og dei andre folkedemokratia så vel som dei kunne til største bate for folket vårt. Folket vårt vil alltid vera takksame mot sovjetfolket og mot folka i folkedemokratia for denne hjelpa. Me har sett denne hjelpa som broderleg, internasjonalistisk hjelp, ikkje som milde gåver. Slik ser me det og slik vil me sjå det.

Folket vårt har vore i ein øyeleg fattigdom, det har stridd djervt, det har vorte myrda og brent frå hus og heim. Dette folket hadde plikt til å søkja hjelp frå vener og brør som var betre økonomisk stilte enn dei. Og det var og er enno den internasjonalistiske plikta for venene deira å gje denne hjelpa. Difor må me visa attende kvart einaste illtenkt og anti-marxistisk syn som den eller hin kan ha om denne hjelpa. Økonomisk press på Arbeidspartiet i Albania, på dei albanske styresmaktene og mot folket vårt vil aldri nytta.

Eg vil gjera framlegg her om at den økonomiske hjelpa frå dei økonomisk sterkare til dei veikare landa, slik som vårt, bør aukast. Det albanske folket har ikkje tenkt å sitja med hendene i fanget og opna munnen og lata andre fø seg. Slikt er dei ikkje vane med. Heller ikkje ventar folket vårt at levestandarden i vårt land skal lyftast med ein gong til den levestandarden me finn i mange andre folkedemokratiske land. Det bør likevel gjevast meir hjelp til landet vårt slik at det kan utvikla produktivkreftene sine vidare. Me meiner at dei økonomisk sterke landa i det sosialistiske lægeret bør gje kredittar til nøytrale kapitalistiske land og til folk som nyleg er frigjorde frå kolonialismen. Eit vilkår må vera at leiarane for desse kapitalistiske landa står imot imperialismen, stor fredspolitikken åt det sosialistiske lægeret og ikkje hindrar eller står imot den rettkomne striden åt revolusjonskreftene. Men fyrst av alt må den trongen som finst hjå landa i det sosialistiske lægeret granskast nøyare og stettast. Sjølvsaft har India bruk for jern og stål, men det sosialistiske Albania har endå større og meir tvingande trong for det. Egypt treng vatning og elektrisk kraft, men det sosialistiske Albania har større og meir tvingande trong for det.

I mange politiske saker av viktigaste slag har det sosialistiske lægeret vårt eins syn. Men etter di samse samrådingar ikkje har vorte haldne regelbunde, har det hendt i mange høve at statar i det sosialistiske lægeret tek politiske initiativ (ikkje slik at me er i mot i prinsippet å ta

initiativ), som svært ofte får sitt å seia for andre statar i det sosialistiske lægeret og. Sume av desse tiltaka er ikkje som dei skal vera, særleg medlemene i Warszawa-pakta ikkje står bak dei i lag.

Eit tiltak av dette slaget er det den bulgarske regjeringa gjorde utan å ensa Albania. Dei sa frå til den greske regjeringa at dei folkedemokratiske landa på Balkan er samde i å rusta ned dersom den greske regjeringa og er reiugt til det. Frå vår synsstad var dette tiltaket gale. Endå om den greske regjeringa hadde skrive under på det ville den albanske regjeringa ikkje ha godteke det. Albania er på line med det sovjetiske framlegget Nikita Khrusjtsjov gjorde i mai 1959*, men ikkje med det bulgarske framlegget. Dette framlegget vil få balkanlanda til å rusta ned, medan ingen ting skal skje med Italia. Eller har dei bulgarske kameratane gløymt at det borgarlege og fascistiske Italia har gått til åtak på Albania fleire gonger i dette hundreåret?

På hi sida, kan det tillatast at dei bulgarske kameratane gjer framlegg om ein venskapsavtale og ikkje-åtak til den greske regjeringa, på ei tid når Hellas held oppe krigstilstand med Albania og gjer krav på deler av landet vårt? Og dette skjer utan at bulgarane i det heile samrår seg med dei albanske regjeringa, som dei er knytte til gjennom ei forsvarspakt. Det ser ut for oss at det er farleg å gjera slike ein-sidede tiltak.

Av denne rette og rettkomne motstanden vår kan dei bulgarske kameratane kanskje ha kome til at me albanarar ikkje skjønar samlivnads-spørsmålet skikkeleg, at me vil ha krig og slik bortetter. Desse synspunkta er feile.

Dei polske kameratane har gjort liknande faktar i Dei sameinte nasjonane, som då kamerat Gomulka på eiga hand slo fast i Hovudforsamlinga i Dei sameinte nasjonane at Polen gjer framlegg om å halda på status quo når det gjeld stasjonering av militære styrkar i verda. Konkret gjorde dei framlegg om at ingen fleire militærbasar skulle byggjast, men dei som alt var sett opp skulle vera i fred. Ingen fleire rakettar skulle installerast, men dei som fanst skulle vera der, og dei statane som kjende løyndomen med atombomba skulle halda han for seg sjølv og ikkje gje han til andre statar. Etter vår meining er eit slikt framlegg i mot interessene lægeret vårt har. Ingen fleire rakettar skal installerast, men av kven og kvar? Alle medlemslanda i NATO har vorte utstyrte med rakettar, medrekna Italia, Vest-Tyskland og Hellas. Å

---

* Med dette framlegget og notane som det sovjetiske riksstyret sende den 25. mai 1959 til regjeringane i Albania, Bulgaria, Romania, Jugoslavia, Tyrkia, Hellas, Italia, Frankrike, Storbritannia og USA, gjekk det inn for å skipa ei sone fri for kjernevåpen og rakettar på Balkan og i området rundt Adriaterhavet.

ikkje gje løyndomen om atombomba frå seg, til kven? Storbritannina, Frankrike og Vest-Tyskland har han. Det er klårt at eit slikt framlegg vil forplikta oss, dei folkedemokratiske landa, til å ikkje installera raketter, eller forplikta alle andre land i det sosialistiske lægeret, fråsett Sovjetunionen, til å ikkje ha atombomber.

Me stiller spørsmålet kvifor det kommunistiske Kina ikkje skal ha atombomba? Me meiner at Kina burde ha henne, og når Kina har bomba og raketane då skal me sjå korleis USA-imperialismen vil snakka. Då skal me sjå om dei vil halda på med å nekta Kina dei internasjonale rettane landet har. Då skal me sjå om USA-imperialistane torer rasla slik med våpna som dei gjer no.

Ein kan spørja: Vil Kina vinna rettane sine frå USA med å ha og sleppa bomba? Nei, Kina vil aldri bruka bomba utan at me kjem under åtak frå dei som har åtak og krig i sjølve blodet. Hadde ikkje Sovjetunionen hatt bomba, ville imperialistane ha tala i ein annan tone. Me kjem aldri til å gå til åtak med bomba. Me er i mot krig, me er reiuge til å øydeleggja bomba, men me lyt ha henne til å verja oss sjølve. «Ottent vaktar vingarden», seier folket vårt. Imperialistane bør vera redde oss, fælde redde, endå til.

Grunna på marxismen-leninismen og på Moskva-fråsegna og Fredsmanifestet, har Arbeidspartiet i Albania fylgt ei rett marxist-leninistisk line i saker som har med internasjonal politikk å gjera og i dei viktige problema som gjeld sosialistisk oppbygging. I internasjonale samband har partilina vår vore i samsvar med politikken i det sosialistiske lægeret...

Hovudproblema i tida gjeld både Arbeidspartiet og det vesle folket vårt. Folkerepublikken vår har vore og er geografisk omringa av kapitalistiske land og dei jugoslaviske revisjonistane. Me har måtta vera svært årvakne og brukt folk og mykje pengar på å verja grensene våre, til å verja fridom og sjølvråderett for landet vårt mot tallause freistnader imperialistane, satellittane og lakeiane deira har gjort.

Me er eit lite land og eit lite folk som har lide umåteleg hardt, men som og har stridd svært hardt. Me står ikkje i skuld til nokon for fridomen me nyt i dag, for me har vunne han med vårt eige blod. Me er heile tida, dag og natt, vise med dei imperialistiske fiendane våre, og manøvrane deira mot det sosialistiske lægeret og særskilt mot landet vårt. Difor har me aldri hatt for store tankar om den skiftande naturen deira og kva dei vil gjera mot folka, mot lægeret vårt og særskilt mot det sosialistiske Albania... Og ikkje skal me nokon gong hysa slike tankar heller.

Amerikanske og britiske imperialistar har skulda oss albanarar for å vera «ville og krigerske». Dette kan me skjøna, for det albanske folket har retta sviande slag mot dei oppattekte freistnadene deira på å leggja oss i trældom. Folket har knust hendene på agentane deira når dei svor seg saman mot Arbeidspartiet i Albania og det folkedemokratiske styret vårt...

Me trur ikkje me treng prova på dette møtet at krig er framandt for dei sosialistiske landa og for dei marxist-leninistiske partia våre. Spørsmålet som likevel står att er: Kvifor skuldar imperialistane og agentane deira Kina og Albania for å vera «krigerske», og for at dei skal vera i mot fredeleg samlivnad?

Lat oss ta for oss Albania. Mot kven skulle Albania opna krig og kvifor? Det ville vera låtteleg å kasta vekk tida vår på å svara på dette spørsmålet. Men dei som klagar oss for dette freistar dekkja over at dei er huga gå til åtak på Albania.

Ranković vil me skal gjera grensene våre til ein slags gjestgjevarstad med to portar. Her skal jugoslaviske, italienske og greske agentar og våpen gå fritt igjennom, utan visum. Då skal me få «magesprettar»-kulturen deira, slik at Tito kan gjera alvor av draumen sin om å gjera Albania til den sjuande republikken i Jugoslavia. Då kan det reaksjonære italienske borgarskapet sleppa laus rovhugen sin for tredje gong mot Albania, eller dei greske monarko-fascistane kan gjera alvor av den sjuke draumen dei har om å ta Sør-Albania. Fordi me ikkje har tillette og aldri vil tillata slikt, er me «krigshissarar». Dei veit sværande godt at om dei krenkjer grensene våre lyt dei slåst mot oss og heile det sosialistiske lægeret.

Målet deira har difor vore og er å isolera oss frå lægeret og frå venene våre, å skulda oss for å hissa til krig og vera «ville» fordi me ikkje opnar grensene til dei så dei kan beita fritt, å skulda oss for at me skal vera i mot fredeleg samlivnad. Men ironien i lagnaden er at det finst kameratar som trur på denne revisjonistleiken og desse baktalingane mot Arbeidspartiet i Albania. Sjølvsaft er me i mot all samlivnad om me albanarar for denne saka kulle gjera ettergjevnader i landvidd og politikk til Sofokles Venizelos. Nei, den tida er for alltid slutt då Albania kunne bytast som ei minnegåve. Me er i mot ein samlivnad med den jugoslaviske staten som fører med seg at me lyt gje opp den ideologiske og politiske striden mot dei jugoslaviske revisjonistane. Desse folka er agentar for internasjonal imperialisme, og svikarar mot marxismen-leninismen. Me er i mot slik samlivnad med dei britiske eller amerikanske imperialistane der me skulle måtte godta det dei krev, som

er dei gamle politiske, diplomatiske og handels-særrettane som styret åt kong Zog let dei få.

Som ein allmenn konklusjon er Arbeidspartiet i Albania heilt overtydd om at den store saka vår, sigeren for sosialismen og freden, vil vinna. Gjennom viljefast gjerning kan dei samla kreftene i det sosialistiske lægeret. Med Sovjetunionen i brodden, med kreftene i den internasjonale kommunist- og arbeidarrørsla, og i lag med alle dei fredelskande folka kan dei tvinga imperialistane til å godta fredeleg samlivnad og hindra verdskrig. Men samstundes skal me kvessa den revolusjonære vaksemda vår meir og meir så fienden aldri kan koma uventa på oss. Me er overtydde om at sigeren vil verta vår i denne gjæve striden for verdsfred og sosialisme. Det albanske folket og Arbeidspartiet i Albania vil nett som til dessar ikkje spara på noko for å hjelpa fram saka me er saman om med all sin styrke. Me skal marsjera fram i einskap sterk som stå som alltid før, med heile det sosialistiske lægeret, Sovjetunionen og med heile den internasjonale kommunist- og arbeidarrørsla.

Kjære kameratar!

Samhaldet i den internasjonale kommunist- og arbeidarrørsla er den avgjerande faktoren for å gjera alvor av dei store måla, siger for freden, demokratiet, det nasjonale sjølvstendet og sosialismen. Dette spørsmålet er særskilt understreka i Moskva-fråsegna frå 1957 og utkastet til uttale som er budd til for dette møtet. I fråsegna frå 1957 er det understreka at

«...kommunist- og arbeidarpartia har eit særskilt alvorleg historisk ansvar for lagnaden åt det sosialistiske systemet i verda og den internasjonale kommunistrørsla. Kommunist- og arbeidarpartia som er med på møtet seier frå at dei ikkje vil lata vera noko strev for å styrkja samhaldet og del kameratslege samarbeidet til bate for samhaldet frametter innan familien av sosialistiske statar, til bate for den internasjonale arbeidarrørsla, til bate for fredssaka og sosialismen.»*

Det må seiast at særleg no nyleg har djupe politiske og ideologiske usemjer kome opp i den internasjonale kommunistrørsla og i tilhøvet mellom visse parti. Vert desse djupare kan det ikkje anna enn skada den store saka vår. Difor meiner Arbeidspartiet i Albania at for å gå fram saman mot nye sigrar lyt mistaka og dei negative framtoningane me har sett til dessar fordømast og rettast.

---

* Fråsegn frå møtet av utsendingar frå kommunistpartia og arbeidarpartia i dei sosialistiske landa. Tirana 1958, s. 24.

Her vil me visa til Bucuresti-møtet, der partiet vårt som de veit, held seg frå å målbere synet sitt på dei usemjene som har kome opp mellom Kommunistpartiet i Sovjetunionen og Kommunistpartiet i Kina. Me tok undan rett til å gjera det på dette møtet av utsendingar frå kommunistparti og arbeidarparti. Den gongen vart Arbeidspartiet i Albania skulda av dei sovjetiske kameratane og av sume kameratar frå dei andre brorpartia for alt som tenkjast kan. Ingen tok bryet med å tenkja etter ei lita stund kvifor dette partiet sto på standpunktet mot heile straumen, kvifor dette partiet som hadde vore heilt truge mot marxismen-leninismen og Moskva-fråsegna, uventa vert skulda for at det skal ha «gått i mot marxismen-leninismen og Moskva-fråsegna», kvifor dette partiet som er så nært knytt til Kommunistpartiet i Sovjetunionen brått står fram i motstrid til leiinga i Sovjetunionen.

Når no alle kameratane har både det sovjetiske informasjonstilfanget og det frå Kommunistpartiet i Kina for handa, kan dei tenkja etter sjøve. Me har lese og studert både det sovjetiske og det kinesiske tilfanget, me har drøfta dei nøye med partiarbeidarane og kome til dette møtet med eit samrøystes syn i heile partiet.

Som me alle veit vart Bucuresti-møtet skipa til uventa den 24. juni i år, i høve det 3. landsmøtet i Det rumenske arbeidarpartiet. Det kom utan noko varsel føreåt, i alle fall gjeld det partiet vårt, etter tiltak frå kameratane i leiinga for Kommunistpartiet i Sovjetunionen. I staden for å «skifta meiningar» og setja fast tida for dette møtet me held i dag, slik det var semje om i brev dagsette 2. og 7. juni, tok møtet opp eit anna emne. Det var dei ideologiske og politiske skuldingane som vart retta mot Kommunistpartiet i Kina, med grunnlag i det sovjetiske «informasjons»-tilfanget. Med dette tilfanget, som var heilt ukjent fram til eit par timar før møtet opna, som grunnlag, skulle utsendingane frå dei hine kommunist- og arbeidarpartia kunna uttala seg og stø synet til sentralkomiteen i Kommunistpartiet i Sovjetunionen. Og det all den tid dei hadde kome til Bucuresti i eit anna ærend og ikkje hadde noka fullmakt (i alle fall gjeld det sendelaget frå partiet vårt) frå partia sine til å drøfta ei så viktig sak i den internasjonale kommunismen, for ikkje å tala om å gjera vedtak i saka. Heller ikkje var det å tenkja på å ha noko alvorleg ordskifte om dette tilfanget. Det inneheld dryge skuldingar mot eit anna marxist-leninistisk parti, og det vart ikkje gjeve tid til at det klagade partiet kunne leggja fram synet sitt i alle dei formene det klagande partiet hadde brukt. Ikkje berre utsendingane, men særskilt leiingane i kommunist- og arbeidarpartia fekk ikkje høve til å studera tilfanget frå alle synsvinklar. I røynda hadde sovjetleiinga størst omsut for å få skuldingane

sine mot Kommunistpartiet i Kina gjennom snøgt, og få Kommunistpartiet i Kina fordømt same kva det kosta.

Dette var problemet kamerat Khrusjtsjov og andre sovjetiske kameratar hadde i Bucuresti, og slett ikkje dei internasjonale politiske sakene som plaga lægeret vårt og verda som heilskap etter at toppmøtet i Paris braut saman.

Partiet vårt ville ha vore heilt samd i å ha eit internasjonalt møte av kommunistparti og arbeidarparti i lag med kva slag anna møte det kunne vera, og med kva slag sakliste som tenkjast kunne, om berre desse møta var som dei skulle, var godkjende av alle partia, og hadde ei klår sakliste som var laga før møtet. Då måtte kommunistpartia og arbeidarpartia få det tilfanget som trongst og få tid på seg til å studera tilfanget slik at dei kunne førebu seg og få godkjenning frå dei politiske utvala i partia sine og frå plenumsmøta i sentralkomiteane om det trongst, på dei vedtaka som til sist kunne verta tekne på desse møta. Møta måtte gjennomførast slik skikken er i hopehavet mellom kommunistparti og arbeidarparti. Dei måtte gjennomførast slik at alle partia sto fullstendig likt, i kommunistisk og internasjonalistisk kameratånd, og med ein høg kommunistisk moral.

Bucuresti-møtet stetta ikkje desse krava. Difor fordømer partiet vårt møtet, endå det var med på det. Partiet vil halda fram med å fordøma det møtet fordi det ikkje var som det skulle, og i strid med leninistisk skikk.

Me meiner at Bucuresti-møtet gjorde fleire saker ei bjørneteneste. Det gjeld den internasjonale kommunistrørsla, den internasjonale solidariteten mellom arbeidarane, styrkinga av einskapen i det sosialistiske lægeret, det å vera eit marxist-leninistisk føredøme på å løysa ideologiske, politiske og organisatoriske usemjer som kan koma opp i rekkjene åt kommunistpartia og arbeidarpartia til skade for marxismen-leninismen. Skulda for dette fell på kameratane i leiinga for Kommunistpartiet i Sovjetunionen. Dei skipa til det møtet, dei stelte til rama om det, dei gjekk fram på umarxistisk vis i denne saka.

Målet var å få Kommunistpartiet i Kina fordømt av den internasjonale kommunistrørsla for feil og mistak som ikkje finst og er utan rot og fot. Sentralkomiteen i Arbeidspartiet i Albania er heilt overtydd om dette på grunnlag av studiet av fakta og det sovjetiske og kinesiske tilfanget som Arbeidspartiet i Albania no har tilgang til. Overtydinga vår byggjer på ei gransking av stort og smått som Arbeidspartiet har gjort i den internasjonale stoda og dei offisielle standpunkta til Kommunistpartiet i Sovjetunionen og Kommunistpartiet i Kina.

Heile Arbeidspartiet i Albania meiner at dei sovjetiske kameratane

gjorde eit alvorleg mistak i Bucuresti. Dei fordømde urettvist Kommunistpartiet i Kina for at dei skulle ha gått bort frå marxismen-leninismen og for at dei skulle ha brote og gått frå Moskva-fråsegna frå 1957. Dei skulda Kommunistpartiet i Kina for å vera «dogmatisk», «sekerisk» og å vera «for krig», for å vera «mot fredeleg samlivnad», for å «vilja ha særretter i lægeret og i den internasjonale kommunistrørsla» osv.

Dei sovjetiske kameratane utnytta den store kjærleiken og tiltrua som kommunistane har til Sovjetunionen og kommunistpartiet der. Dei gjorde eit alvorleg mistak då dei med dette freista tvinga den range meininga si om Kommunistpartiet i Kina på dei andre kommunist- og arbeidarpartia.

Heilt frå byrjinga, då dei sovjetiske kameratane byrja med det oppjaga og umoglege arbeidet med å lokka kameratane i sendelaget vårt i Bucuresti, vart det klårt for Arbeidspartiet i Albania at dei sovjetiske kameratane nytta grunnlause argument og press. Dei hadde hug til å leia sendelaget frå Arbeidspartiet i Albania i den fella dei hadde laga til, for å få det på line med dei forvridda meiningane til dei sovjetiske kameratane.

Det som låg kamerat Khrusjtsjov på hjarta var om me ville «stå saman med den sovjetiske sida eller ei». Og kamerat Andropov sa det og til kamerat Hysni Kapo. Kamerat Khrusjtsjov målbar dette synet på andre måtar og, i utbrota sine mot partiet vårt på Bucuresti-møtet. Dette vart stadfesta og med mange urettvise og uvenlege faktar av kameratane i sovjetleiinga og dei tilsette i den sovjetiske ambassaden i Tirana etter Bucuresti-møtet. Det skal eg visa til seinare. Det som var viktig for kameratane i sovjetleiinga var ikkje meiningane til eit marxist-leninistisk parti som vårt, men berre at me skulle ta den same stillinga i Bucuresti som sentralkomiteen i Kommunistpartiet i Sovjetunionen.

Det kom inga åtvaring til Arbeidspartiet i Albania frå Kommunistpartiet i Sovjetunionen om at det i samband med landsmøtet i Det rumenske arbeidarpartiet ville verta reist klagemål mot kommunistpartiet i Kina for at dei skulle ha gjort alvorlege line-mistak. Og det var dei som skipa til Bucuresti-møtet. Klagemåla kom heilt uventa på Arbeidspartiet i Albania. No høyrer me at fråsett Arbeidspartiet i Albania, Kommunistpartiet i Kina, Det koreanske arbeidarpartiet og Det vietnamesiske arbeidarpartiet, visste andre parti i lægeret at det ville verta skipa til eit møte i Bucuresti for å klaga Kina.

Er dette så, då er det svært klårt at saka vert mykje alvorlegare og tek form av ein internasjonal fraksjon.

Likevel vart ikkje partiet teke på senga, og partiet vanta ikkje vaksemd. Slik var det fordi det alltid rettar seg etter leninistisk skikk i hopehavet med dei andre partia, fordi det har stor marxistisk vyrdnad for Kommunistpartiet i Sovjetunionen, Kommunistpartiet i Kina og alle dei andre kommunistpartia og arbeidarpartia. Det ansar på at partia skal kunna kjenna seg jamstelte. Denne jamstillinga burde dei andre partia ta omsyn til når det gjeld Arbeidspartiet i Albania, endå om det er lite i talet.

Frå fyrste stund skjøna partiet vårt at desse normene vart brotne på Bucuresti-møtet. Difor tok partiet det standpunktet de alle kjenner, eit standpunkt det såg og ser som det einaste rette å ta til det som gjekk føre seg.

Sume leiarar i brorpartia kalla oss «nøytralister», sume andre fann åt oss fordi me «gjekk bort frå den rette marxist-leninistiske lina», og desse leiarane gjekk så langt som til å freista vanæra oss i sine eigne parti. Me viser svivyrdsleg frå oss alle desse sakene, for det er baktaling, det er uærlig, og det går ikkje saman med kommunistisk moral.

Me stiller spørsmåla til dei som gjorde slike vesale gjerningar mot Arbeidspartiet i Albania: Har eit parti rett til å målbera meiningane sine fritt om saker og korleis det ser på dei? Kva syn målbar Arbeidspartiet i Albania i Bucuresti? Me sa oss trugne mot marxismen-leninismen, og dette er stadfesta av heile livet og striden til Arbeidspartiet i Albania. Me sa oss trugne mot vedtaka i Moskva-fråsegna frå 1957 og Fredsmanifestet. Dette er stadfesta av den lina Arbeidspartiet i Albania har fylgt strengt. Me sa oss trugne mot og forsvarte einskapen i det sosialistiske lægeret, og dette er stadfesta av heile striden Arbeidspartiet i Albania fører. Me målbar godhugen og truskapen vår til Kommunistpartiet i Sovjetunionen og til sovjetfolka. Dette er stadfesta i heile livet åt Arbeidspartiet i Albania. Me var ikkje samde i å «seia dom» over «mistaka» hjå Kommunistpartiet i Kina, og endå mindre å «fordøma» Kommunistpartiet i Kina utan å gjera rekning med synspunkta partiet hadde på klagemåla som var reiste mot det på ein slik rengd, forhasta og anti-marxistisk måte. Me rådde til å nytta varsemd, halda hovudet kaldt og halda ei kameratsleg ånd når ein stelte med ei sak som var så livsviktig og uvanleg alvorleg for den internasjonale kommunismen. Dette var heile «brottsverket» dei steina oss for. Men me trur steinane som var lyfta for å treffa oss datt ned att i hovudet på dei som kasta dei. Etter som tida går har det vorte stadfesta at standpunktet Arbeidspartiet i Albania tok var rett.

Kvifor var kamerat Khrusjtsjov og dei andre sovjetiske kameratene så

hastige med å klaga Kommunistpartiet i Kina utan grunn og utan fakta? Kan det tillatast for kommunistar, og særleg for dei fremste leiarane i eit så stort parti som Kommunistpartiet i Sovjetunionen å gjera seg skuldig i ei slik stygg handling? Lat dei svara på spørsmålet sjølve, men Arbeidspartiet i Albania har og full rett til å målbera synet sitt på saka.

Arbeidspartiet i Albania meiner at Bucuresti-møtet ikkje berre var eit stort mistak, men og eit mistak som vart gjort verre med overlegg. Bucuresti-møtet bør på ingen måte gå i gløymebooks. Det bør fordømast strengt, som ein svart flekk på den internasjonale kommunistrørsla.

Det er ikkje minste tvil om at dei ideologiske usemjene er og har vore alvorlege, og at dei har kome opp og har utvikla seg mellom Kommunistpartiet i Sovjetunionen og Kommunistpartiet i Kina. Desse burde ha vore løyste i rett tid og på marxist-leninistisk vis mellom dei to partia det vedkom.

Etter det kinesiske dokumentet seier Kommunistpartiet i Kina at desse prinsipielle usemjene vart reiste av dei kinesiske kameratane straks etter det 20. landsmøtet i Kommunistpartiet i Sovjetunionen. Sume av desse sakene har dei sovjetiske kameratane teke omsyn til, andre har dei avvist.

Arbeidspartiet i Albania meiner at om desse usemjene ikkje kunne løysast mellom dei to partia det galdt, burde det ha vorte eit møte av kommunistpartia og arbeidarpartia der desse sakene kunne takast opp, drøftast og der eit standpunkt kunne takast til dei. Det er ikkje som det skal vera at desse sakene har vorte liggjande uløyste. Skulda for dette må falla på dei sovjetiske kameratane som visste om desse usemjene men såg bort frå dei. Dei var skråsikre på lina si og at ho var «ukrenkjande». Dette meiner me er ein idealistisk og metafysisk tilnæringsmåte.

Om dei sovjetiske kameratane var overtydde om at lina og taktikken deira var rett, kvifor skipa dei då ikkje til eit møte i rett tid og fekk desse usemjene løyste? Var sakene så daglegdags? Til dømes fordøminga av J. V. Stalin, hovudspørsmålet i den ungarske kontra-revolusjonen, spørsmålet om korleis maktøvertakinga kan skje, for ikkje å snakka om mange andre svært viktige problem som seinare kom fram? Nei, dei var ikkje kvar dagsproblem i det heile. Me har alle vårt syn på desse spørsmåla, for som kommunistar har me interesse for dei, for alle partia våre er ansvarlege for folka sine, men dei er ansvarlege for den internasjonale kommunismen og.

For å kunna fordøma Kommunistpartiet i Kina for innbilte feil og synder, var kamerat Khrusjtsjov og dei andre sovjetleiarane svært opp-

tekne av å leggja fram saka som om usemjene sto mellom Kina og heile den internasjonale kommunistrørsla. Men når det galdt slike spørsmål som dei eg nemnde nett no, hadde Khrusjtsjov og kameratane rundt han felt dom i dei på eiga hand. Dei tenkte at det ikkje var nokon trong for å drøfta dei saman, på eit møte med representantar frå alle partia, endå dette var store spørsmål med internasjonalt innhald.

Den ungarske kontrarevolusjonen kom, men saka vart hysja ned. Kvifor brukar dei sovjetiske kameratane denne taktikken med å stagga snakket om saker når dei ikkje har gagn av dei, medan dei ikkje berre kallar saman møte som det i Bucuresti når noko batar dei, men gjer det dei kan for å tvinga på andre det synet at «Kina står i motstrid til lina åt alle kommunistpartia og arbeidarpartia i verda»?

Dei sovjetiske kameratane gjorde ein liknande freistnad mot oss og. I august i år sende sovjetleinga eit brev til partiet vårt der dei gjorde framlegg om at «for å hindra at gneisten til usemje skal loga opp» skulle målsmenn for dei to partia våre møtast slik at partiet vårt skulle koma på line med Sovjetunionen mot Kommunistpartiet i Kina. Dei to partia våre skulle stå fram som ein samansveisa front ved dette møtet. Sjølv-sagt avslo sentralkomiteen i partiet vårt noko slikt, og i det offisielle svaret sitt sa partiet at dette var noko heilt umarxistisk, ei fraksjons-handling retta mot eit tredje brorparti, mot Kommunistpartiet i Kina. Sjølv-sagt fall ikkje dette rette og prinsippfaste standpunktet hjå partiet vårt i smak hjå leiinga for Kommunistpartiet i Sovjetunionen.

Det er ingen tvil om at desse sakene er umåteleg viktige. Det er ingen tvil om at dei vedgår oss alle, men det er heller ingen tvil hjå Arbeidspartiet i Albania om at sakene slik dei vart reiste i Bucuresti mot Kina hadde eit særskilt lag og skulle tena til å fordøma Kommunistpartiet i Kina og isolera det frå heile den internasjonale kommunistrørsla.

For Arbeidspartiet i Albania var dette fælt og kunne ikkje godtakast, ikkje berre fordi partiet ikkje var overtydd om sanninga i det som var førebore, men og fordi det hadde mistanke om at ein umarxistisk aksjon var i emning mot eit stort og ærerikt brorparti som Kommunistpartiet i Kina, slik det og synte seg. Partiet hadde mistanke om at eit åtak var på veg mot marxismen-leninismen, forkledd som eit klagemål mot Kina for dogmatisme.

På dette møtet vart Kommunistpartiet i Kina skulda for mange feil. Dette skulle ha kome fram i kunngjeringa etter møtet. Kvifor vart ikkje det gjort? Dersom skuldingane var velgrunna, kvifor då all denne stussinga og kvifor senda ut ei kunngjering som ikkje svara til det møtet

var kalla saman for? Kvifor hadde kunnngjeringa inga tilvising til «den store dogmatisme-fåren» sume meiner trugar den internasjonale kommunismen?

Nei, kameratar, Bucuresti-møtet kan ikkje rettferdiggerast. Det bygde ikkje på prinsipp. Det halla til ei side for å nå visse mål. Hovudmålet var, etter meininga åt Arbeidspartiet i Albania, å skulda Kommunistpartiet i Kina for dogmatisme, for å dekkja over nokre alvorlege feil i linespørsmål som dei leiande sovjetiske kameratane har gjeve seg sjølve lov å gjera.

Dei sovjetiske kameratane trong om støe frå dei andre partia i denne saka. Difor freista dei heilt openlyst å koma uventa over dei. Slik nådde dei sovjetiske kameratane halve målet sitt og vann retten til å setja fram fordøminga av Kina i desse partia som resultatet av eit «internasjonalt kommunistmøte». Med unntak av Arbeidspartiet i Albania og visse andre kommunistparti og arbeidarparti, vart spørsmålet reist i kommunistpartia og arbeidarpartia om «dei alvorlege politiske feilstega Kommunistpartiet i Kina har gjort». Den «samrøystes» fordøminga av Kina i Bucuresti vart det meldt om i ein freistnad på å skapa ei meining som gjekk i denne leia i partia og hjå folka. Arbeidspartiet i Albania vart og fordømt i sume av desse partimøta.

Etter Bucuresti-møtet vedtok sentralkomiteen i Arbeidspartiet i Albania å drøfta einast kunnngjeringa innan partiet, og fortelja partiet at det fanst skilde prinsippsyn mellom Kommunistpartiet i Sovjetunionen og Kommunistpartiet i Kina. Desse burde takast opp og løysast på møtet som skulle haldast i Moskva i november. Dette var eit rett vedtak, og slik vart det gjort.

Men dette standpunktet hjå partiet vårt fall ikkje i smak hjå dei leiande kameratane i Kommunistpartiet i Sovjetunionen, og me fekk svært snøgt vita om det. Straks etter Bucuresti-møtet kom det eit uventa og prinsippplaut åtak og det vart sett i gang brutal innblanding og allslags press mot partiet vårt og sentralkomiteen. Kamerat Khrusjtsjov opna åtaket i Bucuresti og det vart halde i gang av kamerat Kozlov i Moskva. Kameratane i politbyrået hjå oss som kom til å reisa gjennom Moskva, vart arbeidde med slik at dei skulle venda seg mot partileinga vår. Russarane sette fram at «leiinga i Arbeidspartiet i Albania hadde sviike venskapen med Sovjetunionen», at «partileinga i APA fylgjer ei line full av tverrkrokar», at «Albania må avgjera om dei vil gå med dei 200 millionane (med Sovjetunionen) eller med dei 650 millionane (med Folke-Kina)», og endeleg at «eit isolert Albania er i fåre, for det vil berre trengjast ei einaste atombombe som amerikanarane slepper for å sopa bort Albania og heile folkesetnaden i landet», og andre slike trugs-

mål. Det er fullstendig klårt at meininga var å så usemje i partileiinga vår, å få dei folka som sovjetleiarane meinte slo i vegen for dei uærlege kjeltringsstrekane deira vekk frå partileiinga.

Det som kom ut or dette kløyvingsarbeidet var at Liri Belishova, tidlegare medlem i politbyrået i sentralkomiteen i Arbeidspartiet i Albania, gav seg over for godsnakket frå sovjetleiarane, for utpressinga og skræmslene deira, og tok standpunkt i open motstrid til partiet.

I brevet sitt til sentralkomiteen i Kommunistpartiet i Kina freistar dei sovjetiske kameratane å leggja fram denne saka som om vener av Sovjetunionen vert forfylgde i Albania. Dette er lygn. Halvannen million albanarar og Arbeidspartiet i Albania er livsvarige vener av sovjetfolka. Partiet har smidd og stålsett denne venskapen som er herda i blodspille. Dei ymse ettergjevarane, kløyvarane og avvikarane er ikkje slike vener.

Men freistnader på å reisa tvil om det rette standpunktet partiet vårt hadde i Bucuresti fann ein ikkje berre i Moskva. Dei vart gjorde, endå til med større eldhug, i Tirana av dei tilsette i sovjetambassaden med sjølve den sovjetiske ambassadøren i brodden.

Som eg sa tidlegare, før Bucuresti-møtet kunne ein ikkje tenkja seg nærare, ærlegare og meir broderlege tilhøve enn det som var mellom oss og dei sovjetiske kameratane. Me heldt ingen ting løynt for dei sovjetiske kameratane, korkje løyndomar i parti eller stat. Dette hadde sentralkomiteen vår vedteke. Dette tilhøvet avspegla den store kjærleiken og truskapen det albanske folket hyser til dei sovjetiske folka, kjensler som partiet vårt hadde herda i blod.

Det var på desse heilage kjenslene hjå Arbeidspartiet i Albania og folket vårt at visse sjuklege element med den sovjetiske ambassadøren i brodden trampa med storstøvlane. Dei utnytta det venlege hopehavet vårt og den tiltrua dei hadde hjå kadrane våre. Dei byrja med oppjaga og harde åtak på den marxist-leninistiske partilina vår, for å kløyva partiet, for å skapa panikk og vildring i rekkjene og for å skapa avstand mellom leiinga og partiet, Den sovjetiske ambassadøren i Tirana gjekk endå til så langt som til å freista setja generalane i hæren vår i gang med å reisa Folkehæren mot leiinga i Arbeidspartiet i Albania og den albanske staten. Men han steinhogg, for einskapen i partiet vårt er sterk som fjell. Kadrane våre som vart herda i den nasjonale frigjeringskrigen, og i ein beisk strid på liv og daude med dei jugoslaviske revisjonistane, forsvarte det djerve partiet sitt på marxistisk måte. Dei visste sværande godt kvar dei skulle draga skiljet mellom det Kommunistpartiet i Sovjetunionen som Lenin skapte og kløyvarane. Og dei sette i sanning svertarane på plass.

Likevel greidde dei tilsette ved den sovjetiske Tirana-ambassaden med utillatelege anti-marxistiske metodar å få formannen i den sentrale kontrollnemnda i partiet til å falla i klørne på desse intrigemakarane. Fjorten dagar tidlegare hadde han sagt seg solidarisk med den lina sentralkomiteen i Arbeidspartiet i Albania fylgde i Bucuresti, og no gjekk han heilt av det marxist-leninistiske sporet og sto fram i openlys motstrid til partilina. Det er klårt at denne vesale åtferda frå desse sovjetiske kameratane skulle tena til å kløyva leiinga i Arbeidspartiet i Albania, og gjera leiinga framand for massane i partiet. Dette er straffa for «brotsverket» me hadde gjort i Bucuresti, då me hadde mot til å målbera synet vårt fritt, slik me meinte det høvde.

Tenestefolka i den sovjetiske Tirana-ambassaden gjekk endå til lengre. Dei vende seg til albanarar som hadde studert i Sovjetunionen med tanke på å eggja dei opp mot den albanske leiinga. Dei trudde dei skulle vera ein styrke som høvde til det uærlege føremålet. Men albanarane, både dei som hadde fullført studia sine i Sovjetunionen og dei som enno var i gang med dei, veit at slike låke metodar som dei tilsette i den sovjetiske Tirana-ambassaden nytta er fullstendig framande for marxismen-leninismen. Albanarane er søner og døtrer av sitt eige folk, av sitt eige parti. Dei er marxist-leninistar og internasjonalar.

Me kunne ha rekna opp mange andre døme, men for ikkje å ta for mykje tid frå dette viktige møtet skal eg berre nemna to typiske tilfelle. Presset på partiet vårt heldt fram endå til i dei dagane då nemnda heldt møte her i Moskva for å setja opp utkastet til fråsegn som er framlagd for oss. Då fortalde dei sovjetiske kameratane oss at me måtte sjå frametter og ikkje attende. I dei dagane i Moskva sette marskalk Malinovski i gang eit ope åtak på det albanske folket, på Arbeidspartiet i Albania, på den albanske regjeringa, og på leiinga vår på eit utvida møte av stabs-sjefar frå landa i Warszawa-pakta. Malinovski er medlem i sentralkomiteen og minister i Sovjetunionen. Dette uvenlege og offentlege åtaket hadde mykje sams med undergravingsåtaket frå den sovjetiske Tirana-ambassadøren, som freista eggje Folkehæren mot leiinga i partiet og staten. Men til liks med den sovjetiske ambassadøren gjer marskalk Malinovski eit alvorleg mistak. Ingen kan få dette til, og endå mindre få til å bryta venskapen mellom folket vårt og folka i Sovjetunionen. Den rettvisе striden Arbeidspartiet i Albania fører mot desse undergravingsfreistnadene styrkjer den ærlege venskapen mellom folket vårt og folka i Sovjetunionen. Denne venskapen kan heller ikkje brytast av dei merkelege påstandane frå marskalk Gresjko, øvstkommanderande i Warszawa-pakta. Han ikkje berre fortalde det militære sen-

delaget vårt at det var vanskeleg for han å stetta den trongen hæren vår hadde for grunnleggjande våpenutstyr det alt var underskrive leveringskontrakter for. Han sa rett ut: «De er i Warszawa-pakta berre så lenge det varer». Det skein gjennom at marskalk Gresjko har avgjort at me skal kastast ut. Men til all lukke står det ikkje til kamerat marskalken å ta ei slik avgjerd.

I oktober i år, sa kamerat Khrusjtsjov høgtideleg i frå til dei kinesiske kameratane: «Me skal fara åt med Albania som med Jugoslavia.» Me seier dette på dette internasjonale kommunistmøtet slik at alle kan sjå kor langt det har kome og kva åtferd dei syner mot eit lite sosialistisk land. Kva gale har Arbeidspartiet i Albania gjort så landet vårt skal få same medferda som Tito-Jugoslavia? Kan ein seia at me har svike marxismen-leninismen slikt Tito-klikken har gjort? Eller braut me ut frå det sosialistiske lægeret og klangde oss på USA-imperialismen slik dei jugoslaviske revisjonistane gjorde? Nei. Heile den internasjonale kommunistrørsla og all den handfaste politiske, ideologiske og økonomiske verksemnda partiet og staten vår har hatt for seg i heile tida under den nasjonale frigjeringskrigen og i alle dei 16 åra sidan landet vårt har vore frigjort, er vitnemål om dette. Dette stadfester og sentralkomiteen i Kommunistpartiet i Sovjetunionen sjølv i eit brev dagsett 13. august 1960 til sentralkomiteen i Arbeidspartiet i Albania. Her la dei vekt på dette: «Hopehavet mellom Arbeidspartiet i Albania og Kommunistpartiet i Sovjetunionen, tufta på grunnsetningane i den proletariske internasjonalsismen, har alltid vore sant broderleg. Venskapen mellom dei to partia og folka våre har aldri nokon gong myrkna til av noka mistyding eller avvik. Haldninga hjå Arbeidspartiet i Albania og hjå Kommunistpartiet i Sovjetunionen til alle dei viktigaste sakene i den internasjonale kommunist- og arbeidarrørsla og i utanrikspolitikken har vore heilt eins.» Kva er me så skuldige i? Det einaste «brotsverket» vårt er at i Bucuresti var me ikkje samde i at eit broderleg kommunistparti som Kommunistpartiet i Kina skulle verta fordømt utan grunn. Det einaste «brotsverket» vårt er at me hadde mot til å gå ope i mot den urettvise handlinga til kamerat Khrusjtsjov på eit internasjonalt kommunistmøte (og ikkje på torget). Det einaste «brotsverket» vårt er at me er eit lite parti frå eit lite og fattig land. Slike skulle etter kamerat Khrusjtsjov berre klappa og godta, men ikkje målbera noka eiga meining. Men dette er korkje marxistisk eller godtakande. Marxismen har gjeve oss rett til å ha eit ord med i laget. Ingen kan ta det frå oss enten dei brukar politisk eller økonomisk press, eller ved hjelp av trugsmål eller utnamn. Ved dette høvet har me hug til å spørja kamerat Khrusjt-

sjov kvifor han ikkje kom med denne påstanden til oss i staden for til ein målsmann frå eit tredje parti. Eller trur kamerat Khrusjtsjov at Arbeidspartiet i Albania ikkje har sine egne meiningar men har gjort sams sak med Kommunistpartiet i Kina på prinsipplaus vis, og difor kan ein snakka med dei kinesiske kameratane når det gjeld saker som har samband med partiet vårt? Nei, kamerat Khrusjtsjov, du held fram med å gjera flauser og ha svært galne meiningar om partiet vårt. Arbeidspartiet i Albania har sine egne meiningar og skal svara for dei både andsynes sitt eige folk og den internasjonale kommunist- og arbeidarrørsla.

Me har plikt til å seia frå til dette møtet at sovjetleiarane i røynda har gått vidare frå trugsmål om å gjera med Albania som dei gjorde med Tito-Jugoslavia, til handfaste gjerningar. I år har landet vårt hatt mange naturkatastrofar. Det var eit stort jordskjelv, me hadde flaum i oktober, og særleg var det turken som var fæl, ikkje ein drope regn på 120 dagar. Mest alt kornet gjekk tapt. Folket var truga av svolt. Det vesle som var i bakhand var oppete. Regjeringa vår freista å kjøpa korn frå Sovjetunionen i full fart, og forklara den særskilte stoda me sto framføre. Dette hende etter Bucuresti-møtet. Me venta 45 dagar på svar frå den sovjetiske regjeringa og då hadde me berre brød til folket for fjorten dagar. Etter 45 dagar og oppattekte offisielle førespurnader gjekk den sovjetiske regjeringa med på å gje oss 10.000 tonn i staden for 50.000, det vil seia nok til at det kunne vara i fjorten dagar. Dette kornet skulle dei levera i september og oktober. Dette var ope press på partiet vårt for å få det til å bøya seg for viljen åt dei sovjetiske kameratane.

I dei kritiske dagane skjøna me både eitt og hitt. Hadde ikkje Sovjetunionen, som sel korn til heile verda, 50.000 tonn å gje det albanske folket som er trugne brør for sovjetfolket, trugne mot marxismen-leninismen og det sosialistiske lægeret? Og det på ei tid då dei var truga av svolt utan at det var deira eigen feil? Kamerat Khrusjtsjov sa til oss ein gong:

«Syt ikkje for korn, for de et ikkje meir på eit heilt år enn det som vert ete av mus i landet vårt». Mysene i Sovjetunionen skal få eta, men det albanske folket kunne få døy av svolt til leiinga for Arbeidspartiet i Albania bøygde seg for viljen åt sovjetleiarane. Dette er fælsleg, kameratar, men det er sant. Dersom dei høyrer om det, vil det sovjetiske folket aldri tilgje dei, for det er korkje marxist-leninistisk, internasjonalistisk eller kameratsleg. Det er heller inga venleg handling å ikkje godta at me fekk kjøpa korn frå Sovjetunionen mot avrekning, men tvinga oss til å tæra på den vesle gullreserven i Nasjonalbanken vår for at me skulle få kjøpa mais frå Sovjetunionen til folkemat.

Desse gjerningane står i samband med ein annan. Dei har ikkje hendt på slump. Særleg i det siste har åtaka frå kamerat Khrusjtsjov på partiet vårt nådd høgdepunktet. Kamerat Khrusjtsjov, den 6. november sa du frå at «albanarane fer åt mot oss nett som Tito». Til dei kinesiske kameratane sa du: «Me tapte eit Albania, og de kinesarar vann eit Albania». Og til slutt sa du frå at «Arbeidspartiet i Albania er den veike lekken vårt».

Kva er alle desse overhendige skuldingane, dette å te seg som ein handelsmann med partiet vårt, folket vårt og eit sosialistisk land, som fulla skulle vera mist og vunne som i eit spel? Er dette å setja rett verde på eit broderparti, som etter det du seier skal vera den veike lekken i den internasjonale kommunistrørsla? For oss er det klårt at det rette og prinsippfaste marxist-leninistiske standpunktet vårt og motet me har til å usemjast med deg og fordøma dei gjerningane dine som er galne, driv deg til å gå laus på partiet og til å nytta alle slag press mot det. Du uttalar dei fælaste skræmsler mot partiet vårt. Det skjønar me berre så alt for vel, alt i hop. Men det er ingen ting kameratsleg, ingen ting kommunistisk i dette. Du liknar oss med dei jugoslaviske revisjonistane. Men alle veit korleis partiet vårt har stridd og strir mot dei jugoslaviske revisjonistane. Det er ikkje me som fer åt som jugoslavlar, men du, kamerat Khrusjtsjov, som nyttar metodar som er framande for marxismen-leninismen mot partiet vårt. Du meiner Albania er ei torgvare som den eine kan få og den andre missa. Ein gong vart Albania sedd som eit bytemiddel. Då meinte andre det sto til dei om Albania skulle finnast eller ei. Men den tida vart det slutt på, då dei marxist-leninistiske tankane sigra i landet vårt. Du tek oppatt same tankane når du kjem til det resultatet at du har «mist» Albania, eller at einkvan annan har «vunne» det, eller at Albania ikkje lenger er eit sosialistisk land, slik det går fram av brevet du gav oss den 8. november. Der er ikkje landet vårt nemnt som eit sosialistisk land.

Det at Albania går den sosialistiske vegen og at det er med i det sosialistiske lægeret vart ikkje fastsett av deg, kamerat Khrusjtsjov, og det står ikkje til din vilje. Det albanske folket med Arbeidspartiet sitt i brodden avgjorde dette gjennom sin eigen strid og det er inga makt som kan snu dei bort frå den vegen.

Du har påstått at Arbeidspartiet vårt er den veikaste lekken i det sosialistiske lægeret og i den internasjonale kommunistrørsla. Til det seier me at den tjue år lange partisoga vår og den djerve striden folket og partiet vårt førte mot dei fascistiske inntrengjarane og dei seksten åra som har gått sidan landet vart frigjort syner det motsette. I denne tida har partiet og folket vårt trassa alle stormar. Omringa av fiendar som ei

øy i bylgjene har Folkerepublikken Albania stått djervt imot alle overfall og provokasjonar frå imperialistane og lakeiane deira. Støtt som fjell har det lyfta den sosialistiske merkestonga høgt bak fiendelinene, og me lyfter ho i dag. Du, kamerat Khrusjtsjov, lyfta handa mot eit lite land og partiet der. Men me er overtydde om at sovjetfolket, som spilte blod for at folket vårt og skulle vera fritt, og det store partiet til Lenin ikkje vil vera med på desse gjerningane dine. Me trur fullt og fast på marxismen-leninismen. Me er visse på at brorpartia som har sendt ut-sendingane sine til dette møtet vil granska saka og seia dom med marxist-leninistisk rettferd.

Partiet vårt har alltid kalla Kommunistpartiet i Sovjetunionen eit morparti. Me har sagt dette fordi det er det eldste partiet. Det er det ærerike bolsjevikpartiet, som har røynsler som gjeld for alle og er eit vakse parti. Men partiet vårt har aldri godekte og vil heller aldri godta at ein eller annan sovjetleiar kan tvinga på det sine meiningar som partiet meiner er galne.

Sovjetleiinga såg heilt gale på denne prinsipielt viktige saka, på idealistisk og metafysisk vis. Dei har vorte storlåtne av den svære framgangen sovjetfolka og Kommunistpartiet i Sovjetunionen har nådd. Dei bryt marxist-leninistiske prinsipp og trur dei ikkje kan feila sjølve. Dei trur at kvar avgjerd, kvart ord og kvar fakte dei gjer er feilfri og aldri treng gjerast omatt. Andre kan gjera feil, andre kan fordømast, medan ingen kan klandra dei for noko. «Vedtaka våre er heilage, dei kan ikkje brytast.» «Me kan ikkje gje etter for eller semjast på halvvegen med Kommunistpartiet i Kina,» fortalde leiarane for Kommunistpartiet i Sovjetunionen til folket vårt. Så kvifor kalla dei oss saman i Bucuresti? Sjølvsaft for å røysta for meiningane åt sovjetleiarane med augo attlatne. Er det marxistisk? Er dette normalt?

Kan eitt parti tillata seg å gje seg ut på undergravingsarbeid for å skapa kløyving og velta leiinga for eit anna parti eller ein annan stat? Aldri! Sovjetleiarane skulda kamerat Stalin for at han skulle ha blanda seg inn i andre parti, og tvinga meiningane til bolsjevikpartiet på andre. Me kan vitna at kamerat Stalin aldri gjorde noko slikt mot oss, mot det albanske folket og Arbeidspartiet i Albania. Han tedde seg alltid som ein stor marxist, som ein framstående internasjonalist, som ein kamerat, bror og ærleg ven av det albanske folket. I 1945 då folket vårt var truga av svolt, omdirigerte Stalin skipa som var lasta med korn til det sovjetiske folket. Sovjetfolket var og ille ute i matvegen den gongen, men han sende straks kornet til det albanske folket. Men sovjetleiarane som er i dag tillet seg desse stygge gjerningane.

Kan me tillata økonomisk press? Kan me tillata trugsmål mot det albanske folket, slik sovjetleiarane kom med etter Bucuresti-møtet? På ingen som helst slags måte... Me veit at hjelpa er ei internasjonalistisk hjelp til det vesle folket vårt som før krigen leid i stort elende på alle vis. Den andre verdskrigen brende og øydde landet vårt, men han fekk aldri det albanske folket nedåt. Under leiing av det ærerike Arbeidspartiet i Albania streid dei heltemodig og frigjorde seg.

Men kvifor skifta sovjetleiinga haldning til oss etter Bucuresti-møtet så langt at det let det albanske folket lida svolt? Den rumenske leiinga gjorde det same og, då dei avslo å selje eit einaste kveitekorn til det albanske folket for avrekning. Det var på den tida då Romania handla korn med kapitalistlanda, medan me var nøydde til å kjøpa mais frå franske bønder og betala i utanlandsk valuta.

Nokre månader før Bucuresti-møtet bad kamerat Dej* til seg eit sendelag frå partiet vårt med særleg tanke på å samtala om den framtidige utviklinga av Albania. Han synte rosverdig og marxistisk sut for oss. Kamerat Dej sa til partiet vårt: «Me, dei andre folkedemokratiske landa, bør ikkje lenger drøfta kor mykje kreditt me skal gje Albania. Me bør vedta å byggja dei og dei fabrikkane i Albania og lyfta produksjonsmidla til eit høgare nivå, same kor mange millionar rublar det kjem til å kosta — det har ingen ting å seia.» Kamerat Dej la til: «Me har drøfta dette med kamerat Khrusjtsjov, og me var samde.»

Men så kom Bucuresti-møtet og partiet vårt hevda det standpunktet de alle kjenner. Dei rumenske kameratane gløymde kva dei før hadde sagt og valde å lata det albanske folket svelta.

Me har gjort desse sakene offisielt kjende for sentralkomiteen i Kommunistpartiet i Sovjetunionen tidlegare. Me har ikkje lagt dei fram til offentleg ordskifte og ikkje kviskra om dei til hund og hane heller. Me openberrar dei her for fyrste gong på eit partimøte, som dette her i dag. Kvifor tek me opp desse sakene? Det gjer me med utgangspunkt i ynsket om å gjera ende på desse skadelege ovringane som ikkje styrkjer ein-skapen vår, men veikjer han. Me går ut frå ynsket om å styrkja sambandet og dei marxist-leninistiske banda mellom kommunistparti og arbeidspartii, mellom sosialistiske statar, og avviser alle låke ovringar som har kome fram til i dag. Me ser lyst på stoda og me er heilt overtydde om og har urikkeleg tiltru til at dei sovjetiske og dei andre kameratane vil skjøna kritikken vår på rett måte. Kritikken er streng, men open og ærleg, og tek sikte på å styrkja hopehavet vårt. Trass i dei

---

* Georghé Georgiu-Dej, fyrsteseekretær i sentralkomiteen i Det rumenske arbeidspartiet.

urettvise og skadelege haldningane som vert haldne oppe mot oss, men som me trur vil verta ende på i framtida, vil partiet og folket vårt styrkja den grenselause kjærleiken og truskapen til sovjetfolket endå meir, til Kommunistpartiet i Sovjetunionen, til alle folka og kommunistpartia og arbeidarpattia i det sosialistiske lægeret, alltid tufta på det marxismen-leninismen lærer.

For partiet vårt vil venskap seia rettferd og vyrdnad for kvarandre tufta på marxismen-leninismen. Så seier Moskva-fråsegna frå 1957, og det er understreka i utkastet til fråsegn som er lagt fram for oss. Me seier heilt ærleg al Arbeidspartiet i Albania og det albanske folket alltid vil vera viljefaste stridsmenn for å styrkja hopehavet og samhaldet i det sosialistiske lægeret og den internasjonale kommunistrørsla.

Del albanske folket går gjerne gjennom eld for sine sanne vener. Og dette er ikkje tome ord eg seier. Eg målber her kjenslene hjå folket og partiet vårt, og ingen må nokon gong tru al me er glade i Sovjetunionen og Kommunistpartiet i Sovjetunionen fordi dei er ei fryd for augo, eller for å tekkjast ein eller annan einskildperson.

Kjære kameratar!

Bade i Moskva-fråsegna frå 1957 og i utkastet til fråsegn som er lagt fram for oss er det peika på at revisjonismen står som hovudfåren i den internasjonale kommunist- og arbeidarrørsla i dag. I Moskva-fråsegna frå 1957 er det understreka som rett er at borgarleg innverknad er den indre kjelda til revisjonisme, medan ettergjeving for imperialistisk press er den ytre kjelda. Røynsla har stadfesta dette fullt ut. Utkledd med liksom-marxistiske og liksom-revolusjonære slagord har den moderne revisjonismen freista med alle råder å vanæra den store læra vår, marxismen-leninismen. Dei har kalla henne «umoderne» og sagt ho ikkje svarar til samfunnsutviklinga lengre. Løynt bak slagord som «skapande marxisme» og «nye vilkår» har revisjonistane streva på den eine sida for å ta den revolusjonære ånda frå marxismen og undergrava trua arbeidarklassen og det arbeidande folket har på sosialismen. På hi sida har dei freista bruka alle råder dei eig og har til å gjera imperialismen gild og fager, og seier han er rimeleg og fredeleg. I åra som har gått sidan Moskva-møtet har det vorte heilt stadfesta at dei moderne revisjonistane ikkje er anna enn kløyvingsmakarar i kommunistrørsla og det sosialistiske lægeret. Dei er trugne imperialist-lakeiar, svorne fiendar av sosialismen og av arbeidarklassen.

Livet sjølv har synt at faneberarane for den moderne revisjonismen og dei farlegaste og mest åtsøkne målmennene han har til dessar, er dei

jugoslaviske revisjonistane, svikarklikken rundt Tito og kompani. Den gongen Moskva-fråsegna vart godkjend vart denne fiendslege gruppa, som er agentar for USA-imperialismen, ikkje fordømd offentleg, endå det etter vårt syn fanst nok kjensgjerningar og opplysningar til å byggja under noko slikt. Og ikkje berre det. Seinare, då den fåren den jugoslaviske revisjonismen er vart meir berrsynt, vart ikkje den fylgjestrengje og ustoggande striden mot han for å knusa han politisk og ideologisk ført så kvasst som han skulle. Tvert om. Dette er og har vore kjelda til mange plager og mykje skade på den internasjonale kommunist- og arbeidarrørsla vår. Den revisjonistiske Tito-gruppa er ikkje vorten avslørt og uthengd fullstendig, og det har dukka opp grunnlause voner om at ei betring og eit bra omskifte skulle ha synt seg i denne svikargruppa. Partiet vårt meiner at grunnen til alt dette er påverknad frå ein tendens til forsoning, galne synsmåtar og urett verdsetjing av fåren frå denne gruppa som kamerat Khrusjtsjov og nokre andre sovjetleiarar har gjort seg skuld i.

Det har vorte sagt at J.V. Stalin tok feil av dei jugoslaviske revisjonistane og at det var gale å kvessa striden mot dei. Partiet vårt har aldri skrive under dette synet, fordi tida og røynsla har synt det motsette. Stalin hadde heilt rett når det galdt fåren frå dei jugoslaviske revisjonistane. Han freista løysa den saka i rett tid og på marxistisk vis. Informasjonsbyrået som eit kollektivt organ vart kalla saman den gongen, og etter Tito-gruppa var avslørt vart det ført ein nådelaus strid mot henne. Tida har synt oppatt og oppatt at dette var rett og at det trongst.

Arbeidspartiet i Albania har alltid meint og er overttydd om at Tito-gruppa er svikarar mot marxismen-leninismen, agentar for imperialismen og fårlege fiendar for det sosialistisk lægeret og heile kommunist- og arbeidarrørsla. Difor må vi føra ein nådelaus strid mot dei. For vår del har me ført denne striden som internasjonalistiske kommunistar, og fører han enno. Dessutan har me kjent og kjenner børa av den fiendslege verksemda åt den revisjonistiske Tito-klikken mot partiet vårt og mot landet på eigen rygg. Men det har aldri falle i smak hjå kamerat Khrusjtsjov og visse andre kameratar at partiet vårt tok dette standpunktet.

Tito-gruppa har vore ein gjeng trotskistar og renegatar i lang tid. For Arbeidspartiet i Albania i det minste har dei vore det sidan 1942, det vil seia i 18 år.

Så langt attende som i 1942, då det albanske folket reiste seg så kvast, kledde trotskistgruppa i Beograd seg ut som vener og misbrukte tiltrua vår. De freista alt dei kunne å hindra den væpna striden vår og halda att

skipinga av sterke albanske stridsavdelingar. Sidan dei ikkje kunne stogga avdelingane freista dei ta beinveges politisk og militær kontroll over dei. Dei freista få det til slik at alt skulle styrast frå Beograd, og partiet og partisanhæren vår skulle vera berre vedheng til Kommunistpartiet i Jugoslavia og den jugoslaviske nasjonale frigjeringshæren.

Partiet greidde å stå mot alle desse djevleske planane samstundes som det tok vare på venskapen med dei jugoslaviske partisanane. Det var på den tida Tito-gruppa freista leggja grunnlaget for Balkan-føderasjonen under leiing av Tito-flokken i Beograd. Dei ville hekta kommunistpartia i Balkan-landa på vogna til det jugoslaviske kommunistpartiet, og setja partisanhærane åt Balkan-folka under den jugoslaviske Tito-staben. Det var med tanke på dette at dei i samråd med britane freista skipa Balkan-staben og setja han, det vil seia Balkan-hærane, inn under leiing av britar og amerikanarar. Partiet vårt greidde å stå mot desse lumske planane. Då frigjeringsflagget vart heist i Tirana sende Tito-gjengen i Beograd ut ordre til agentane sine i Albania om å rakka ned på sigeren for Kommunistpartiet i Albania og stella til eit kupp* for å velta leiinga i partiet vårt. Det galdt den leiinga som hadde skipa partiet, leidd den nasjonale frigjeringskrigen og ført det albanske folket til siger. Den fyrste «framstøyten» var laga til av Tito gjennom dei løynlege agentane han hadde i partiet vårt, men Kommunistpartiet i Albania knuste denne Tito-samansverjinga.

Skarvane i Beograd strekte ikkje våpen, og saman med hjelparen sin i partiet vårt, svikaren Koçi Xoxe, freista dei å få nytt liv i samansverjinga i andre nye former mot det nye Albania. Det dei ville var å gjera Albania til den sjuande republikken i Jugoslavia.

På ei tid då landet vårt hadde vorte smadra og lagt øyde og trong om å verta heilt oppattbygt, då folket vårt mangla mat og hus men åtte sterkt pågangsmot, då stelte skarvane i Beograd til planar for å trølebinda Albania. Dette var den gongen då folket og hæren vår heldt vakt med våpen i hand mot svikarrådene frå reaksjonen som var ordna til av dei britisk-amerikanske militærmisjonane. Dei truga det nye Albania med ein ny invasjon. Den gongen hadde ein stor del av den albanske partisanhæren gått over grensa og reist for å hjelpa dei jugoslaviske brørne.

---

* På det andre plenumsmøtet i sentralkomiteen i Kommunistpartiet i Albania (KPA), halde i Berati i november 1944, laga utsendingen frå sentralkomiteen i Kommunistpartiet i Jugoslavia (KPJ) til ei samansverjing bak kullissane mot KPA. Anti-parti-elementa Sejfulla Malëshova, Koçi Xoxe og Pandi Kristo var med. Hovudmålet med denne samansverjinga var å velta leiinga i partiet med kamerat Enver Hoxha i brodden og setja ei leiing i staden som var betalt av jugoslavane.

Dei slost i breidda med dei, og saman frigjorde dei Cerno Gora, Bosnia, Herzegovina, Kosova og Metohia og Makedonia.

Men partiet vårt gjorde djerv motstand mot desse løynde-hjelparane som framstilte seg som kommunistar. Då Beograd-trotskistane innsåg at dei hadde tapt saka og at partiet vårt knuste meinrådene, freista dei med trumfesset sitt. Dei freista å ta Albania med hæren sin, renna med all motstand, setja fast leiarane for Arbeidspartiet i Albania og den albanske staten, og ropa ut Albania som den sjuande republikken i Jugoslavia. Partiet vårt knuste denne gangsterplanen deira og. Hjelpa og inn-grepa frå J.V. Stalin i denne tida var avgjerande for partiet vårt og for fridomen åt det albanske folket.

Nett på denne tida avslørte Informasjonsbyrået Tito-klikken.

Informasjonsbyrået fekk slege ned samansverjingane åt Tito-klikken, ikkje berre i Albania, men og i andre folkedemokrati. Renegaten og imperialisthjelparen Tito og gjengen hans gav seg ut for kommunistar og freista å skilja folkedemokratia på Balkan og i Mellom-Europa frå venskapen og samlaget frå krigstida med Sovjetunionen. Slik ville dei øydeleggja kommunistpartia og arbeidarpartia i landa våre, og gjera statane våre til bakland for britisk-amerikansk imperialism.

Var det nokon der som ikkje visste om og såg korleis dei fiendslege planane til imperialismen og den trugne sveinen Tito verka? Alle visste det, alle fekk greie på det, og alle godkjende samrøystes det rette vedtaket i Informasjonsbyrået. Alle, utan unntak, godkjende vedtaka frå Informasjonsbyrået, og etter vår meining er dei rette framleis, utan unntak.

Dei som ikkje ville sjå og skjøna gjerningane åt denne gjengen fekk eit nytt høve til å gjera det under den ungarske kontra-revolusjonen og i dei ustoggende løynerådene mot Albania. Ulven kan byta ham, men han er framleis ulv. Tito og gjengen hans nyttar knep, freistar å kle seg ut, men dei er svikarar og hjelper imperialismen. Dei har myrda dei heltedodige jugoslaviske internasjonalistiske kommunistane, og slik vil dei vera og slik vil dei gjera til dei vert sopte bort.

Arbeidspartiet i Albania ser vedtaka som vart gjorde i Informasjonsbyrået mot titorenegat-gruppa som vedtak gjorde av alle partia som var med i Informasjonsbyrået, og ikkje av kamerat Stalin personleg. Og ikkje berre av desse partia, men og av arbeidarpartia og kommunistpartia som ikkje var med i utvalet. Sidan dette var ei sak som vedkom alle kommunistpartia og arbeidarpartia vedkom det Arbeidspartiet i Albania og. Partiet fekk og studere kopien av brevet kamerat Stalin og kamerat Molotov hadde skrive til sentralkomiteen i Kommunistpartiet i

Jugoslavia, og skreiv deretter under fullt ut både brevet og vedtaket i Informasjonsbyrået.

Kvifor vart då «haldningsendringa» andsynes dei jugoslaviske revisjonistane, slik som kamerat Khrusjtsjov og sentralkomiteen i Kommunistpartiet i Sovjetunionen tok ved i 1955, ikkje gjort til ei sak for samråding på vanleg måte med dei andre kommunistpartia og arbeidarpartia, men påfunnen og gjennomført på ein slik fiendsleg og einsidig måte? Dette var ei sak som kom oss alle ved. Anten hadde dei jugoslaviske revisjonistane stått imot marxismen-leninismen og kommunistpartia i verda, eller dei hadde ikkje gjort det. Anten tok dei feil, eller me tok feil av dei, og ikkje berre Stalin. Denne saka kunne ikkje kamerat Khrusjtsjov gjera som han ville med, og det er heilt hinsides at han freistar gjera det. Men i røynda var det det han gjorde, og denne haldningsendringa andsynes dei jugoslaviske revisjonistane heng saman med gjestinga hans i Beograd. Det kom som ei bombe på Arbeidspartiet i Albania som straks gjekk i mot det så hardt me kunne. Før kamerat Khrusjtsjov for av stad til Beograd i mai 1955 sende sentralkomiteen i Arbeidspartiet i Albania eit brev til sentralkomiteen i Kommunistpartiet i Sovjetunionen. Her sa me frå at partiet vårt var mot at han skulle reisa til Beograd. Me la vekt på at han ikkje kunne løysa Jugoslavia-spørsmålet på eiga hand, men at Informasjonsbyrået burde kallast inn til møte. Her ba me om at Arbeidspartiet i Albania og skulle få innbyding. Det er der denne saka burde ha vore løyst etter eit skikkeleg og langvarig ordskifte.

Sjølvsagt hadde me formelt sett ikkje nokon rett til å avgjera om kamerat Khrusjtsjov burde reisa til Beograd eller ei, og me gav oss på det. Men i grunnen hadde me rett, og tida har stadfesta at det jugoslaviske spørsmålet ikkje skulle ha vorte avgjort på ein slik forhasta måte.

Slagordet om «interesser som må gå framom» vart sendt ut, den 2. fråsegnen frå Informasjonsbyrået vart kalla attende i ein fart. «Forsoningsbolken» med dei «jugoslaviske kameratane» tok til. Dei samansvorne, kvar dei no var, granska på nytt og gav oppreising, og dei «jugoslaviske kameratane» kom uskadde frå det. Dei vart krye som påfuglsteggar, og basunerte ut i utlandet at «rettferdssaka» deira hadde vunne. Dei sa at «brottsmannen Stalin» hadde tvinga fram alle desse sakene. Ein situasjon var skapt der kven som helst som nekta å ta denne leia vart kalla «stalinist», og skulle rydjast or vegen.

Partiet vårt nekta å ta ein slik forsonleg og opportunistisk kurs. Det sto fast på den rette marxist-leninistiske ideologiske stillinga med

ideologisk og politisk strid mot dei jugoslaviske revisjonistane. Arbeidspartiet i Albania sto urikka i det synet at Tito-gruppa var svikarar, renegatar, trotskistar, undergravarar og agentar for USA-imperialistane. Arbeidspartiet i Albania sto på at det ikkje hadde teke feil av dei.

Arbeidspartiet i Albania let seg ikkje rikka i den meininga at kamerat Stalin ikkje hadde gjort nokon feil i denne saka. Revisjonistane hadde freista trælbinda Albania med svikarlina si, og dei hadde freista øydeleggja Arbeidspartiet i Albania. Ved å stella i stand ei rad internasjonale meinråder med britiske og amerikanske imperialistar hadde dei freista vasa Albania inn i internasjonale stridar.

På hi sida var Arbeidspartiet i Albania for å oppretta stats samband med godt grannskap, handel og kultursamkvem med Den føderale folkerepublikken Jugoslavia, så framt prinsippa for fredeleg samlivnad mellom statar med ulike styreformar vart akta på. For Arbeidspartiet i Albania sin del har Tito-Jugoslavia ikkje vore sosialistisk, er det ikkje og kjem ikkje til å verta det heller, så lenge det vert styrt av ei gruppe renegatar og imperialisme-agentar.

Ingen opne eller fordekte freistnader vil få Arbeidspartiet i Albania til å gå i frå dette rette standpunktet. Det var fåfengt for sentralkomiteen i Kommunistpartiet i Sovjetunionen å freista overtala oss, gjennom kamerat Suslov, til å stryka Koçi Xoxe-saka frå meldinga som vart lagd fram for det tredje landsmøtet vårt i mai 1956. Det ville føra til at me gjorde striden og det prinsipielle standpunktet vårt om inkje.

I Albania hogg Tito øksa i stein, eller som Tito seier «Albania var meg ei flis i foten». Og sjølvsgat heldt svikargruppa til Tito fram med striden sin mot Arbeidspartiet i Albania. Dei trudde dei avslørte oss ved å kalla oss «stalinistar».

Beograd-gruppa heldt seg ikkje berre til propaganda i striden mot oss. Dei heldt fram med spionasjen, undergravinga, samansverjingane og sende væpna bandar inn i landet vårt, endå kvassare enn i 1948. Dette er kjensgjerningar alt saman. Men det leie er at medan Arbeidspartiet i Albania på den eine sida forsvarte seg mot dei beiske og ustoggeande åtaka frå dei jugoslaviske revisjonistane, var på hi sida det prinsippfaste marxist-leninistiske standpunktet til partiet i motstrid til det ettergeivande standpunktet hjå sovjetleiarane og leiarane i visse andre kommunistparti og arbeidarparti andsynes dei jugoslaviske revisjonistane.

Den gongen vart det ropt ut høgt og skrive i det vide og breie at «Jugoslavia er eit sosialistisk land, og slik er det verkeleg», at «dei jugoslaviske kommunistane eig stor røymsle og har gjort seg vel fortente», at «den jugoslaviske røymsla er verd større interesse og nøgnare gran-

sking», at «tidbolken med usemjer og mistydingar ikkje var stelt i stand av Jugoslavia», og at «det var gjort stor urett mot landet», osb. Dette sette sjølvsaugt kveik i Tito-klikken. Dei tenkte dei hadde vunne alt, fråsett at det enno sto «ei flis i foten», som dei ville isolera og seinare rydja bort. Men det var ikkje berre det at partiet vårt ikkje kunne isolerast, tida synte at synet partiet hadde var rett.

Mykje press har vorte lagt på partiet vårt for dette standpunktet. Dei albanske leiarane vart rekna for «bråe» og «stae», dei «overdreiv» Jugoslavia-saka, dei «plaga jugoslavane utan grunn» osb. Kamerat Khrusjtsjov har leidd åtakket mot oss i dette stykket.

Til dessar har eg nemnt stutt kva dei jugoslaviske revisjonistane har gjort mot partiet og landet vårt under og etter krigen, etter 1948. Eg skal og ta for meg litt av hendingane etter den ungarske kontra-revolusjonen, som er verket åt dei jugoslaviske agentane. Svikar-gruppa i Beograd byrja stella til kontra-revolusjon i Albania og. Hadde partiet vårt gjort det mistaket å gå med i forsoningsvalsen med dei jugoslaviske revisjonistane, slik det vart tilrådd etter 1955, då ville folkedemokratiet i Albania ha gått den vegen høna sparkar. Me, albanarar, ville ikkje ha vore her i hallen, men ville ha slægest i fjellet enno. Partiet og folket vårt er fast samansveisa med stålband, og heldt seg årvakne til det ytste. Dei oppdaga og avdekte Tito-spionar i sentralkomiteen vår, folk som arbeidet i lag med den jugoslaviske legasjonen i Tirana. Tito sende bod til desse svikarane, og sa at dei hadde forhasta seg. Dei skulle ha venta på ordre frå han. Desse spionane og svikarane skreiv og til kamerat Khrusjtsjov og ba han gripa inn mot sentralkomiteen i Arbeidspartiet i Albania. Dette er dokumenterte kjensgjerningar. Målet for Tito var at kontrarevolusjonen i Albania skulle vera samordna med den ungarske.

Det tredje landsmøtet vårt skulle haldast rett etter det tjuande landsmøtet i Kommunistpartiet i Sovjetunionen. Dei jugoslaviske agentane tenkte tida var komen til å velta «den stae stalinistiske» albanske leiinga. Dei stelte til ei samansverjing som vart oppdaga og knust på partimøtet for Tirana by i april 1956. Dei samansvorne fekk den strenge straffa dei fortente.

Dei andre fårlege Tito-agentane i Albania, Dali Ndreu og Liri Gega, fekk ordre frå Tito om å røma frå Jugoslavia, fordi «dei var i fåre» og fordi tiltak mot Arbeidspartiet «måtte organiserast frå jugoslavisk område». Partiet vårt var heilt på det reine med kva Tito dreiv med og dei løynelege ordrane hans. Partiet vakte, og fanga svikarane nett på grensa då dei freista røma. Svikarane vart sette for retten og avretta. Alle dei jugoslaviske agentane som førebudde kontra-revolusjonen i

Albania vart oppdaga og sopte vekk. Til vår store undring kom kamerat Khrusjtsjov fram mot oss til forsvar for desse svikarane og jugoslaviske agentane. Han skulda oss for å ha skote den jugoslaviske agenten, svikaren Liri Gega, då ho skulle ha vore med barn. «Det hadde ikkje hendt endå til under tsaren, og det hadde gjort eit dårleg inntrykk på folkemeininga i verda». Dette var baktaling som jugoslavane hadde stelt i stand, og kamerat Khrusjtsjov hadde større tru på dei enn på oss. Me nekta sjølv sagt alle desse tinga kamerat Khrusjtsjov ymta om.

Men det urette, prinsippause og fiendslege standpunktet kamerat Khrusjtsjov hadde til partiet vårt gjekk vidare. Den andre jugoslaviske agenten og svikaren mot Arbeidspartiet i Albania, Panajot Plaku, rømde til Jugoslavia og gjekk i teneste hjå jugoslavane. Han laga dei fiendslege kringkastingsprogramma frå radiostasjonen som kallar seg «Sosialistisk Albania». Denne svikaren skreiv til renegaten Tito og til kamerat Khrusjtsjov og ba den sistnemnde bruka myndet sitt til å rydja bort leiinga i Albania, med kamerat Enver Hoxha i brodden. Påskotet skulle vera at me var «anti-marxistar og stalinistar». Kamerat Khrusjtsjov var langt frå arg over brevet frå denne svikaren. Han meinte Panajot Plaku anten kunne reisa til Albania att på vilkår at me ikkje gjorde han noko, eller han kunne få politisk asyl i Sovjetunionen. Me kjende det som om murane i Kreml datt i hovudet på oss, for me kunne aldri ha tenkt oss at fyrstesekretæren i sentralkomiteen i Kommunistpartiet i Sovjetunionen kunne gå så langt som å stø Tito-agentane og svikarane mot partiet, mot partiet og folket vårt.

Men høgdepunktet i den prinsippfaste motstanden vår i mot kamerat Khrusjtsjov i Jugoslavia-saka vart nådd då han vart stilt andlet til andlet med det prinsippfaste oppattekte kravet vårt om å avsløra titoist-agenturet i Beograd. I dei offisielle samtalan mellom dei to sendelaga våre i april 1957 vart han så rasande at han sa til oss i sinne: «Me bryt samtalan. Me kan ikkje semjast med dykk. De freistar å føra oss inn på Stalin-vegen.»

Me stygdest ved eit slikt uvenleg standpunkt frå kamerat Khrusjtsjov som då han ville avbryta samtalan. Dette ville innebæra at sambandet med det albanske partiet og staten kunne versna på spørsmålet om svikarane mot marxismen-leninismen, Tito-gruppa. Me kunne aldri ha vorte samde i denne saka, men me som hadde vorte skulda for å vera brålyndte heldt oss rolege, for me var overtydde om at me hadde rett, og ikkje kamerat Khrusjtsjov. Me var overtydde om at lina vår var den rette, og ikkje den kamerat Khrusjtsjov sto på, at lina vår ville verta stadfesta av røynsla på nytt, slik det hadde hendt gong etter gong.

Etter vårt syn var kontra-revolusjonen i Ungarn i hovudsak verket til Tito-klikken. I Tito og renegatane i Beograd hadde USA-imperialistane sine beste våpen til å øydeleggja folkedemokratiet i Ungarn.

Etter kamerat Khrusjtsjov hadde vore i Beograd i 1955 vart ingen ting meir sagt om undergravingsverksemda til Tito. Kontra-revolusjonen i Ungarn braut ikkje ut uventa. Han var førebudd, heilt ope kan me seia, og det ville vera fåfenget om nokon vil freista overtyda oss om at denne kontra-revolusjonen vart førebudd i djup løynd. Han var førebudd av agentane i Tito-gjengen i løynråd med svikaren Imre Nagy og dei ungar-ske fascistane, og alle gjekk dei fram ope under leiing av amerikana-rane.

Planen åt Tito-klikken, som var leiarane, var å få Ungarn løyst frå det sosialistiske lægeret vårt. Dei ville få gjort landet til eit Jugoslavia nummer to og få det knytt til NATO-alliansen gjennom Jugoslavia, Hellas og Tyrkia. Ungarn skulle få hjelp frå USA, og saman med Jugoslavia og etter imperialistane sin vilje skulle landet stri mot det sosialistiske lægeret.

Dei kontra-revolusjonære arbeidde ope i Ungarn. Men kor kan det ha seg at verksemda deira ikkje vekte nokon åtgaum? Me kan ikkje skjønna korleis det var råd for Tito og Horthy-bandane å få arbeida så fritt i eit folkedemokratisk brorland som Ungarn. Der var partiet ved makta og diktaturvåpenet var i hendene deira, der var sovjethæren til stades.

Me trur at standpunktet kamerat Khrusjtsjov og dei andre sovjetiske kameratane tok til Ungarn ikkje var klårt, for dei hakkande galne meiningane som dei hadde om Beogradgjengen let dei ikkje sjå stoda som ho var.

Dei sovjetiske kameratane leit på Imre Nagy, Tito-mannen. Me seier ikkje dette for ingen ting eller utan gode grunnar. Før kontra-revolusjonen braut laus og då saker og ting småkokte i «Petofi-klubben», reiste eg gjennom Moskva. I ein samtale eg hadde med kamerat Suslov fortalde eg han kva eg hadde sett på vegen min i Budapest. Eg sa han og at revisjonisten Imre Nagy reiste hovudet og heldt på å stella til kontra-revolusjonen i «Petofi-klubben». Kamerat Suslov gjekk tvert imot synet mitt, og for å prova for meg at Imre Nagy var ein bra mann, drog han ut ein fersk «sjølvkritikk» frå Imre Nagy or skuffa si. Likevel sa eg til kamerat Suslov at Imre Nagy var ein svikar.

Me undrar oss og stiller det rettkomne spørsmålet: Kvifor reiste kamerat Khrusjtsjov og dei sovjetiske kameratane til Brioni fleire gonger for å snakka med renegaten Tito om Ungarn-saka? Dersom dei sovjetiske kameratane visste at Tito-klikken førebudde kontra-revolu-

sjon i eit land i lægeret vårt, kan leiarane i Sovjet-unionen gje seg lov til å fara og prata med ein fiende som steller til samansverjingar og kontra-revolusjonar i dei sosialistiske landa då?

Som eit kommunistisk parti, som ein folkedemokratisk stat, som ein medlem i Warszawa-pakta og i det sosialistiske lægeret må me be kamerat Khrusjtsjov og dei sovjetiske kameratane fortelja oss dette: Kvifor var det så mange møte med Tito i Brioni i 1956, med denne svikaren mot marxismen-leninismen, og ikkje eit einaste møte med våre land og ikkje eit einaste møte mellom medlemslanda i Warszawa-pakta?

Om ein skal gripa inn med våpen i Ungarn eller ei meiner me er ei sak som ikkje er innanfor avgjerdsmakta til ein person åleine. Når me tenkjer på at me har skipa Warszawa-pakta bør me ta avgjerder saman, for elles har det ingen ting for seg å tala om ein allianse, om den kollektive ånda og samarbeidet mellom partia. Den ungarske kontra-revolusjonen kosta lægeret vårt blod, det kosta Ungarn og Sovjetunionen blod.

Kvifor fekk dette blodspillet skje utan at steg vart tekne for å hindra det? Me meiner at ingen førebuande steg kunne verta tekne så lenge som kamerat Khrusjtsjov sette si lit til han som stelte til den ungarske kontra-revolusjonen, svikaren Tito, og så lenge dei sovjetiske kameratane undervurderte så alvorleg dei absolutt naudsynte regelbundne møta med vener og allierte. Ingen ting kunne gjerast så lenge dei såg einsidige avgjerder i saker som gjeld oss alle som det einaste rette, og så lenge dei ikkje tykkjer kollektivt arbeid og kollektive avgjerder er viktige i det heile.

Arbeidspartiet i Albania er ikkje på langt nær på det reine med korleis denne saka utvikla seg og korleis avgjerdene vart tekne. Samstundes med at Tito-klikken førte samtalar i Brioni med dei sovjetiske kameratane på den eine sida og steller til kontra-revolusjon i Ungarn og Albania i ein kave, gjer på hi sida dei sovjetiske kameratane ikkje det minste for å opplysa leiinga vår, ikkje ein gong som ei formsak etter di me er i våpenbrorskap, om kva som hender eller om kva tiltak dei vil gjera. Men dette er inga formsak. Dei sovjetiske kameratane veit berre så altfor godt kva Beograd-gjengen tenkte om Albania, og kva målet deira var. I røynda er ikkje standpunktet til dei sovjetiske kameratane berre å fordøma, det er uskjonleg og.

Ungarn var ein viktig lærdom for oss, når me ser på kva som vart gjort og dramaet som vart spela på og attom scena der. Me trudde at etter den ungarske kontra-revolusjonen var sviket frå Tito og gjengen hans meir enn klårt. Me veit at mange dokument som syner fram den barbariske verksemda til Tito-gruppa i hendingane i Ungarn ligg ned-

låste og ikkje kjem fram i lyset. Me skjønar ikkje kvifor dette skulle henda. Kva interesser løyner seg bak desse dokumenta som ikkje kjem fram i lyset men vert haldne under lås og slå? Etter at Stalin var død vart dei minste ting leitte ut for å fordøma han, medan dokumenta som avslører ein avslører svikar som Tito er vekklåste i ei skuff.

Men endå til etter den ungarske kontra-revolusjonen vart den politiske og ideologiske striden mot Tito-gjengen døyvd ned i staden for kvesst, slik marxismen-leninismen krev. Det førte til forsoning, smil, kontaktar, måtehald og nær sagt til kyss. Då det kom til stykket kom Tito-klikken ut or denne knipa og, takk vere denne opportunistiske haldninga.

Arbeidspartiet i Albania var mot lina kamerat Khrusjtsjov saman med dei andre kameratane fylgde andsynes dei jugoslaviske revisjonistane. Partiet vårt heldt fram med striden mot revisjonistane endå argare enn før. Sidan det var uråd å gå til åtak på den rette lina vår, gjorde mange vener narr av oss, særleg dei sovjetiske og bulgarske kameratane. Dei gjekk der med ironiske smil, og isolerte folket vårt alle stader gjennom venekontaktane sine med Tito.

Me hadde vona at etter det 7. landsmøtet til Tito-klikken ville endå til blinde sjå kven dei hadde med å gjera og kva dei skulle gjera, for ikkje å tala om marxistane. Diverre gjekk det ikkje slik. Ikkje lenge etter det 7. landsmøtet til Tito-klikken vart avdekkinga av revisjonismen døyvd ned. Dei sovjetiske teoriskriftene tala om revisjonisme av alle slag, endå til revisjonisme i Honolulu, men dei hadde svært lite å seia om jugoslavisk revisjonisme. Dette er som å seia: «sjå ikkje ulven framfor augo dine, men leit etter ulvefara». Det kom fram slagord: «Snakk ikkje meir om Tito og gruppa hans, for det gjer dei meir storlåtne.» «Snakk ikkje meir om Tito og gruppa hans, for det vil skada det jugoslaviske folket.» «Snakk ikkje om Tito-renegatane, for Tito brukar det me seier til å reisa det jugoslaviske folket mot lægeret vårt», osb. Mange parti tok åt seg desse slagorda, men ikkje partiet vårt, og me trur me handla rett.

Det vart skapt ei slik stode at pressa i veneland tok imot artiklar frå albanske skrivarar berre om dei ikkje nemnde dei jugoslaviske revisjonistane. Alle stader i dei folkedemokratiske landa i Europa, fråsett Tsjekkoslovakia, der dei tsjekkiske kameratane stort sett verdsette verksemda vår rett*, vart ambassadørane våre isolerte på ein omveges måte. Diplomatarane frå venelanda ville helst konversera Tito-diplomatarane, medan dei hata våre diplomatar og ikkje ein gong ville setja augo på dei.

---

* Dette standpunktet hevda dei berre i byrjinga.

Det gjekk så langt at kamerat Khrusjtsjov kom til Albania i mai 1959, i brodden for det sovjetiske parti- og regjeringssendelaget, men sette vilkår i Jugoslavia-saka for å koma. Det fyrste kamerat Khrusjtsjov sa då samtalanane byrja i Tirana, var å opplysa alle på møtet om at han ikkje ville snakka mot dei jugoslaviske revisjonistane. Det kunne ingen tvinga han til å gjera heller, men ei slik utsegn skulle syna heilt ope at han var usamd med Arbeidspartiet i Albania i denne saka.

Me respekterte ynka gjesten vår hadde heile tida han var i Albania, endå Tito-prensa var i høg stemning og passa på å skriva at Khrusjtsjov hadde stoppa kjeften på albanarane. Dette svara for så vidt til røyndomen, men kamerat Khrusjtsjov var altfor langt frå å overtyda oss i denne saka, og det fekk Tito-klikken læra heilt klårt. Etter at gjesten vår var reist frå landet vårt, kjende Arbeidspartiet i Albania seg ikkje bunde av vilkåret gjesten vår hadde lagt på oss, og heldt fram i si eiga marxist-leninistiske lei.

I samtalene sine med Vukmanović-Tempo har kamerat Khrusjtsjov mellom anna samanlikna standpunktet vårt med det jugoslavane har. Det gjeld grunntonen i standpunktet, som han sa han ikkje var samd i. Me meiner det kamerat Khrusjtsjov sa til Vukmanović-Tempo er gale og bør fordømast. Vukmanović-Tempo* er ein fiende av marxismen-leninismen, det sosialistiske lægeret og Albania. Me meiner han skal ha det han fortener, og me for vår del er usamde med den medgerlege tonen kamerat Khrusjtsjov tek til revisjonistane. Folket vårt seier at når du vender deg til fienden ropar du, når du snakkar til den du elsker talar du mildt og kjærleg.

Sume kameratar hyser den galne tanken at me held på denne innstillinga til titoklikken fordi me liksom vil bera merkestonga i striden mot revisjonismen, eller fordi me ser denne saka frå ein trong og reint nasjonal synsvinkel. Difor, hevdar dei, har me sett ut på ei «sjåvinistisk stemnelei», om ikkje heilt og fullt, i det minste på ei stemnelei som er «trongt nasjonalistisk». Arbeidspartiet i Albania har alltid sett spørsmålet om den jugoslaviske revisjonismen gjennom det marxist-leninistiske prismet. Partiet har alltid sett den jugoslaviske revisjonismen som hovudfåren for den internasjonale kommunistrørsla og som ein fåre for einskapen i det sosialistiske lægeret og stridd mot han.

Men samstundes som me er internasjonalar er me kommunistar i eit særskilt land: Albania. Me albanske kommunistar ville ikkje vera kom-

---

* Ein av dei jugoslaviske revisjonistleiarane som så tidleg som i 1943 for med baktaling og skuldingar mot sentralkomiteen i Kommunistpartiet i Albania (i dag: Arbeidspartiet i Albania).

munistar om me ikkje greidde verja fridomen for det landet som er heilagt for oss, fylgjestrengt og viljefast, mot samansverjingane og narrespelet frå den revisjonistiske Tito-klikken. Dei siktar på å hærta Albania, det er noko alle veit alt no. Kunne me albanske kommunistar nokon gong tillata at landet vårt vert offer for Tito, for USA-imperialistane, for grekarane eller for italienarane? Nei, aldri!

Sume andre rår oss til å ikkje tala mot jugoslavane. Dei seier: «Kvifor er de redde? Sovjetunionen verjar dykk.» Me har sagt til desse kameratane, og gjer det på nytt, at me ikkje er redde for dei jugoslaviske trotskistane eller for nokon annan. Me har sagt, og me seier det oppatt, at som marxist-leninistar bør me ikkje, om så berre for ei lita stund, minka striden mot revisjonistane og imperialistane, før me sopar dei bort. Om Sovjetunionen skal forsvara deg, må du fyrst forsvara deg sjølv.

Jugoslavane skuldar oss for at me skal vera «sjåvinistar», me «blandar oss i dei indre sakene deira», og me «krev omgjerjing av den albansk-jugoslaviske grensa». Mange av venene våre trur og let oss skjøna at me albanske kommunistar gjev oss ut på slikt. Me seier til dei venene våre som trur dette at dei tek storleg feil. Me er ikkje sjåvinistar, ikkje har me kravd og ikkje krev me brigde av grensa. Det me derimot krev og støtt kjem til å krevja frå Tito-klikken er at dei held opp med å gjera seg skuldige i folkemord mot den albanske folkesetnaden i Kosova og Metohia. Me krev at dei stoggar den kvite terroren mot albanarane i Kosova, at dei sluttar med å jaga albanarane frå heimstadene deira og tvangssenda dei heilt til Tyrkia. Me krev at rettane for den albanske minoriteten i Jugoslavia skal verta godtekne etter grunnlova i Den føderale folkerepublikken Jugoslavia. Er det sjåvinistisk eller marxistisk?

Det er innstillinga vår til desse sakene. Men om Tito-klikken talar om fredeleg samlivnad, om fred, om godt granneskap, og på hi sida steller til samansverjingar, ein hær av leigesoldatar og fascistar i Jugoslavia for å slå laus på grensene våre og hogga sundt det sosialistiske Albania, i lag med dei greske monarko-fascistane, då kan de vera visse om at ikkje berre albanarane i det nye Albania, men den millionen albanarar som lever i trældom under Tito-klikken og, vil reisa seg med våpen i hand for å stogga brottsmennene i verket. Dette er marxistisk, og om noko skulle skje er dette det som vert gjort. Arbeidspartiet i Albania tillet ingen å leika politikk med rettane åt det albanske folket.

Me legg oss ikkje opp i dei indre sakene hjå andre. Likevel, når slakkinga i striden mot den jugoslaviske revisjonismen fører til at det

går så langt at det i eit veneland som Bulgaria vert prenta eit Balkan-kart der Albania er teke med innom grensene åt det føderale Jugoslavia, kan me ikkje teia. Dei fortel at dette hende ved ein teknisk feil ein tilsett gjorde, men kvifor hende det ikkje før?

Men dette er ikkje ei isolert sak. På eit møte i Sremska Mitrovica gjekk kjeltringen Ranković laus på Albania som vanleg. Han kalla det «eit helvete der piggråd og støvlane til grensevaktene rår eineveldig,» og sa at demokratiet hjå dei italienske nyfascistane var lengre kome enn vårt.

Orda åt Ranković ville ikkje ha hatt noko å seia for oss om ikkje den sovjetiske og den bulgarske ambassadøren i Beograd var til stades på dette møtet og lydte til desse orda i stor ro utan å protestera det minste. Me protesterte mot dette på kameratsleg vis til sentralkomiteen i Komunistpartiet i Sovjetunionen og Det bulgarske kommunistpartiet.

I svarbrevet til sentralkomiteen i Arbeidspartiet i Albania våga kamerat Zhivkov å avslå protesten vår og kalla talen til kjeltringen Ranković positiv. Me hadde aldri tenkt at fyrstesekretæren i sentralkomiteen i Det bulgarske kommunistpartiet kunne seia talen til ein kjeltring som Ranković var positiv når han krenkjer det sosialistiske Albania så grovt og liknar det med helvete. Me ikkje berre avviser med vanvyrnad denne utillatelege krenkinga frå fyrstesekretæren i sentralkomiteen i Det bulgarske kommunistpartiet, men me er forbanna visse om at Det bulgarske kommunistpartiet og det djerpe folket ville venda seg frå han i avsky om dei fekk høyra om dette. Det vil ikkje gå særleg bra om me tillet slike dryge mistak mot kvarandre.

Me kan aldri, aldri vera samde med kamerat Khrusjtsjov, og me protesterte til han den gongen det gjekk føre seg, mot samtalan han hadde med Sofokles Venizelos om den greske mindretalsgruppa i Albania. Kamerat Khrusjtsjov veit godt at grensene åt Albania er ukrenkjande og heilage, og at den som rører dei er ein åtaksmann. Det albanske folket vil slåst til siste blodsdråpe om nokon rører grensene deira. Kamerat Khrusjtsjov tok alvorleg feil då han fortalde Venizelos at han hadde sett grekarar og albanarar som arbeidde saman som brør i Korça. I Korça er det inga gresk mindretalsgruppe i det heile, men i hundreår har grekarane trådd etter Korça-distriktet, som dei gjer etter heile Albania. Det er ein liten gresk minoritet i Gjirokastra. Kamerat Khrusjtsjov veit at dei har alle rettar, nyttar sitt eige språk, har sine eigne skular, i tillegg til alle rettane som dei andre albanske borgarane nyt.

Krava frå grekarane, mellom dei desse frå Sofokles Venizelos, er velkjende. Han er son åt Eleutherios Venizelos som myrda albanarar og

sette heile distrikt i Sør-Albania i brann, han var den ramaste sjåvinisten av alle greske sjåvinistar og far til tanken om Stor-Hellas. Han ville dela opp Albania og leggja det til Hellas under slagord om sjølvstyre. Kamerat Khrusjtsjov veit godt kva Arbeidspartiet i Albania meiner, og kva den albanske regjeringa og folket meiner om denne saka. Når Khrusjtsjov likevel let vera å gje Sofokles Venizelos det svaret han fortener, let han vona og innbilla seg ting og seia at han vil bringa vidare ynka åt ein britisk agent, ein sjåvinist til dei albanske kameratane, kan me ikkje godta det og det fortener fordøming.

Kamerat Khrusjtsjov, me har gjeve svaret vårt til Sofokles Venizelos, og me trur du har fått greie på det gjennom avisene. Me er ikkje i mot at du driv politikk med Sofokles Venizelos, men lat vera å driva politikk med grensene våre og rettane våre, for me har ikkje tillate og vil ikkje tillata noko slikt. Og det er ikkje som nasjonalistar men som internasjonalar at me gjer dette.

Sume tykkjer kanskje desse sakene eg fortel dykk ikkje høyrer heime her og at det er utsegner som ikkje høver for nivået i dette møtet. Det ville ikkje vera vanskeleg å setja i hop ein tale der grunntonen liksom var teoretisk, å tala allment og med mange sitat, å leggja fram ein rapport i allmenne vendingar for å tekkjast dykk og gjeva min del. Men for Arbeidspartiet i Albania synest det som om dette ikkje er høvet for det. Det eg har sagt kan høyrast som åtak for sume. Likevel er det kritikk som har gått den vegen han skal, som har vore gjort før, når og der det trongst, etter leninistiske prinsipp. Men når me ser at den eine feilen fylgjer den andre ville det vera gale å teia, for haldningar, gjerningar og praksis stadfester og skaper teori, og gjer han rikare.

Kor snøgt Bucuresti-møtet vart skipa til, og kor snøgt Kommunistpartiet i Kina vart fordømt for «dogmatisme»! Men kvifor har det ikkje vorte skipa til eit møte for å fordøma revisjonismen like snøgt?

Har revisjonismen vorte heilt avdekt, slik dei sovjetiske kameratane hevdar? Nei, på ingen måte! Revisjonismen har vore og er framleis hovudfåren. Den jugoslaviske revisjonismen har ikkje vorte utrydda. Slik han no vert stelt med får han armslag for allslags verksemd.

Kan det seiast at det finst urovekkjande ovringar av moderne revisjonisme i andre parti? Den som seier «nei» jet att augo for denne fåren, og ein vakker dag kjem han til å vakna og sjå at uventa ting har hendt med oss. Me er marxistar og burde analysera arbeidet vårt nett som Lenin gjorde og lærde oss å gjera. Han var ikkje redd mistak. Han såg dei i kvitauga og retta dei. Slik vart bolsjevikpartiet herda og slik har partia våre vorte herda.

Men kva hender i rekkjene til partia våre? Kva hender i lægeret vårt etter det 20. landsmøtet? Kamerat Suslov kan hysa store voner. Han målbar dei i nemndmøtet i oktober då han tann åt sendelagsleiaren Hysni Kapo frå Arbeidspartiet i Albania fordi han såg for mørkt på det som skjer. Me albanske kommunistar har ikkje sett mørkt på framtida endå til i dei svartaste stundene for partiet og folket vårt, og det skal me ikkje gjera heller. Men me kjem alltid til å vera realistar.

Mykje har vorte sagt om einskapen vår. Dette er grunnleggjande, og me bør stri for å styrkja og herda han. Men det er i røynda slik at i mange viktige prinsippaker står me ikkje saman.

Arbeidspartiet i Albania meiner at sakene bør granskast på nytt i lys av marxist-leninistisk analyse og me bør retta opp alle feil. Lat oss ta spørsmålet om kritikken mot Stalin og arbeidet hans. Partiet vårt er som marxist-leninistisk parti heilt på det reine med at å dyrka ein-skildmennesket er ei ovring som er framand og farleg for partia og for sjølve kommunistrørsla. Marxistiske parti bør ikkje berre hindra at persondyrkinga utviklar seg, men og slåst med all kraft for å riva henne opp med rota når ho byrjar syna seg eller alt har synt seg i eit særskilt land. Persondyrkinga hindrar massane i arbeidet, nektar for rolla dei spelar, er i strid med utviklinga i partilivet og med lover som styrer henne. Når me ser det frå denne synsvinkelen er me heilt samde i at Stalin-dyrkinga bør kritiseras som ei farleg ovring i partilivet. Men etter vår meining stilte ikkje det 20. landsmøtet, og særleg ikkje løyndemelding kamerat Khrusjtsjov la fram, denne saka rett, på objektiv marxist-leninistisk vis.

Stalin vart strengt og urettvist fordømt i denne saka av kamerat Khrusjtsjov og det 20. landsmøtet. Kamerat Stalin og arbeidet hans tilhøyrer ikkje Kommunistpartiet i Sovjetunionen, Sovjetunionen og det sovjetiske folket åleine, det tilhøyrer oss alle. Kamerat Khrusjtsjov sa i Bucuresti at usemjene ikkje er mellom Kommunistpartiet i Sovjetunionen og Kommunistpartiet i Kina, men mellom Kommunistpartiet i Kina og den internasjonale kommunismen. Nett slik passar det han å seia at avgjerdene på det 20. og det 21. landsmøtet vart godkjende av alle kommunistpartia og arbeidarpartia. På same måten skulle han ha vore så gjæv og fylgjestreng når han seier domen over arbeidet til Stalin, at kommunistpartia og arbeidarpartia i verda fekk høve til å godkjenna det, når rett skulle vera.

Me kan ikkje bruka to slags alnemål, heller ikkje to vekter i denne saka. Så kvifor vart kamerat Stalin fordømd på det 20. landsmøtet utan førehandsdrøftingar med dei andre kommunistpartia og arbeidarpartia i verda? Kvifor vart denne bannlysinga sendt ut heilt brått til kom-

munistpartia og arbeidarpartia i verda, og kvifor fekk mange brorparti vita det fyrst då imperialistpressa kunngjorde løyndemeldinga frå kamerat Khrusjtsjov vidt og breidt?

Fordøminga av kamerat Stalin vart tvinga på den kommunistiske og progressive verda av kamerat Khrusjtsjov. Kva kunne partia våre gjera når tilhøva var slike? Når dei uventa vart påtvinga ei sak av dette slaget i ein heilskap, ved hjelp av den store mynda Sovjetunionen eig?

Arbeidspartiet i Albania sto i ei svært vanskeleg stilling. Det var ikkje overtydd, om at Stalin skulle fordømast på dette viset og i dei formene som kamerat Khrusjtsjov nytta, og vert det aldri heller. Partiet vårt godtok i det store og heile det som det 20. landsmøtet sa om denne saka. Men likevel heldt det seg ikkje innanfor den grensa landsmøtet hadde drege, og det gav ikkje etter for utpressinga og skræmslene frå utlandet heller.

Arbeidspartiet i Albania hevda eit realistisk standpunkt i Stalin-saka. Partiet var rettvist og takksamt mot denne ærerike marxisten. Med han levde var det ingen av oss som var «modig» nok til å stå fram og kritisera han, men då han var død vart det kasta mykje skit. Slik vart det skapt ei utoleg stode der den leiarrolla J. V. Stalin hadde i ein heil ærerik tidbolke for Sovjetunionen vart gjort om inkje. Det var tida då den fyrste sosialistiske staten i verda vart skipa, då Sovjetunionen gjordest sterk, vann på dei imperialistiske samansverjingane med glans, knuste trotskistane, Bukharin-folka, og kulakkane som klasse, då det lukkast å byggja tungindustrien og kollektivisera jordbruket, stutt sagt, då Sovjetunionen vart ei kjempemakt. Då bygde Sovjetunionen sosialismen, førte den andre verdskrigen med eit heltomot det går frå fråsegn om, og slo fascismen. Eit sterkt sosialistisk læger vart skipa og så bortetter og så bortetter.

Arbeidspartiet i Albania meiner det er ikkje rett, vanleg eller marxistisk å viska ut Stalin-namnet og storverket hans frå denne tidbolken, slik det no vert gjort. Me burde alle verja det gode og udøyelege verket til Stalin. Den som ikkje gjer det er ein opportunist og ein feiging.

Som menneske, som leiar for det bolsjevikske kommunistpartiet etter Lenin var borte, var kamerat Stalin samstundes den fremste leiaren for den internasjonale kommunismen. Han hjelpte til på svært positivt vis og med stort mynde med å tryggja og fremja dei kommunistiske sigrane i heile verda. Alle dei teoretiske arbeida etter kamerat Stalin er logande vitnemål om kor trugen han var mot den geniale læraren sin, den store Lenin, og mot leninismen.

Stalin streid for rettane til arbeidarklassen og det arbeidande folket i

heile verda. Han streid til siste slutt, heilt fylgjestrengt, for fridom for folka i dei folkedemokratiske landa våre.

Om me berre ser det frå denne synsstaden tilhøyrrer Stalin heile den kommunistiske verda og ikkje berre dei sovjetiske kommunistane. Han tilhøyrrer alle arbeidarar i verda og ikkje berre dei sovjetiske arbeidarane.

Hadde kamerat Khrusjtsjov og dei sovjetiske kameratane sett saka slik, ville dei ha kunna sleppa dei dryge mistaka som vart gjorde. Men dei såg Stalin-saka rett og slett berre frå ein innanrikspolitisk synsstad i Sovjetunionen. Likevel såg dei det einsidig endå til frå denne synsstanden, etter Arbeidspartiet i Albania si meining. Dei såg berre mistaka han hadde gjort, og la mest heilt til sides den store verksemda hans, det store tilskotet hans til å styrkja Sovjetunionen. Dei oversåg kva han gjorde for å herda Kommunistpartiet i Sovjetunionen, for å byggja økonomien i Sovjetunionen, byggja industrien, kolkhos-landbruket, og korleis han førte det sovjetiske folket til den store sigeren over den tyske fascismen.

Gjorde Stalin mistak? I ein så lang tidbolk fylt av heltemot, prøvingar, strid og sigrar kunne ikkje berre Stalin personleg men heile leiinga som eit kollektivt organ ikkje for at dei gjorde mistak. Kva for parti og kva for leiar kan gjera krav på at dei ikkje har gjort feil i arbeidet sitt? Når den sitjande leiinga i Sovjetunionen får kritikk rår kameratane i sovjetleiinga oss til å sjå frametter og lata det framfarne vera framfare. Dei seier me skal halda oss unna ordstrid. Men når det gjeld Stalin er det ikkje berre det at dei ikkje ser frametter, men dei snur seg heilt, går heilt baklengs, for å få tak i berre dei veike stadene i arbeidet hans.

Persondyrkinga som gjeld Stalin bør sjølvsagt overvinnast. Men kan det seiast slik det har vorte hevda, at Stalin sjølv sto fadder til denne persondyrkinga? Persondyrkinga må overvinnast utan unnatak, men trongst det og var det rett å gå så langt som å retta peikefingern mot alle som nemnde namnet åt Stalin, å sjå skeivt til den som nytta eit sitat frå Stalin? Snøgt og trottig knuste visse folk Stalin-statuar og bytte namn på byar som hadde vorte oppkalla etter han. Men kvifor gå lenger? I Bucuresti snudde kamerat Khrusjtsjov seg til dei kinesiske kameratane og sa: «De satsar på ein daud hest, kom og hent beina hans om de har hug!» Då viste han til Stalin.

Arbeidspartiet i Albania seier høgtideleg frå at det er i mot desse handlingane og i mot desse vurderingane av arbeidet til Stalin og mennesket J.V. Stalin.

Sovjetiske kameratar, kvifor vart desse sakene tekne opp på dette viset og i ei slik rengd form? Det fanst då råd til å få mistaka både til Stalin og til leiinga drøfta skikkeleg, få dei retta utan å skaka hjarto åt kommunistane i verda slik? Det var då berre mannstukt og mynda åt Sovjetunionen som hindra dette i å bryta ut.

Kamerat Mikojan har sagt at me ikkje torde kritisera kamerat Stalin då han levde, for då ville han ha hogd hovudet av oss. Me er visse på at kamerat Khrusjtsjov ikkje vil hogga hovudet av oss om me kritiserer han rett.

Etter det 20. landsmøtet hende det me veit i Polen, kontrarevolusjonen braut ut i Ungarn, åtaka mot sovjet-systemet byrja, det vart røre i mange kommunistparti og arbeidarparti i verda, og til slutt kom det som no går føre seg.

Me stiller spørsmålet: Kvifor hende desse tinga i den internasjonale kommunistrørsla, i rekkjene i lægeret vårt, etter det 20.landsmøtet? Hender desse tinga kanskje fordi leiinga i Arbeidspartiet i Albania er sekterisk, dogmatisk og pessimistisk?

Ei slik sak må me ha umåteleg sut for, me lyt sjå etter årsaka til sjukdomen og lækja han. Men denne sjukdomen kan visseleg ikkje lækjast med å klappa renegaten Tito på ryggen, heller ikkje med å setja inn i fråsegnen at den moderne revisjonismen har vorte fullstendig slegen, slik dei sovjetiske kameratane påstår.

Den mynda leninismen eig, er og har vore avgjerande. Ho bør bygjast på ein slik måte at galne synspunkt kan reinskast ut alle stader, og det grundig. Me kommunistar har ingen annan utveg. Er det ting som burde seiast beint ut, slik som dei er, bør me gjera det no på dette møtet før det er for seint. Me meiner kommunistar burde sova med reint samvit. Dei bør gjera det dei kan for å tryggja einskapen sin, utan å løyna atterhaldane sine, utan å unna nokon særvilkår eller hysa hat. Ein kommunist seier ope det han kjenner i hjarta, og då kan saker avgjerast rett.

Det kan finnast folk som ikkje likar det det vesle partiet vårt seier. Det vesle partiet vårt kan verta isolert, landet vårt kan verta utsett for økonomisk press for å syna folket vårt at leiinga ikkje skal vera noko tess. Det kan koma åtak mot partiet vårt, og det gjer det og. Mihail Suslov jamstiller Arbeidspartiet i Albania med borgarpartia og liknar leiinga med Kerenski. Men dette skræmer oss ikkje. Me har lært ei og anna lekse. Ranković har ikkje sagt noko verre om Arbeidspartiet i Albania. Tito har kalla oss Goebbels. Atter er det leninistar me er, og dei er trotskistar, svikarar, lakeiar og agentar for imperialismen.

Eg vil understreka at Arbeidspartiet i Albania og det albanske folket har synt i praksis kor høgt dei elsker og kor høgt dei aktar Sovjetunionen og Kommunistpartiet i Sovjetunionen. Når Arbeidspartiet i Albania kritiserer det visse sovjetleiarar gjer gale, tyder det ikkje at synspunkta og haldningane våre har skifta. Me albanarar har som marxistar mot til å kritisera desse kameratane. Strengt og marxistisk fortel me det til dei på kameratvis. Me opnar hjarto våre og fortel dei ope det me synest. Hyklarar har me aldri vore og vert det ikkje heller.

Trass i at me er så strenge vil Kommunistpartiet i Sovjetunionen tykja om oss same kva feil me gjer. Men Kommunistpartiet i Sovjetunionen og dei andre kommunistpartia og arbeidarpartia i verda kjem ikkje til å skulda oss for at me ikkje er ærlege, for at me går bak ryggen på dei eller sver truskap til hundre faner.

Til avslutning vil eg seia nokre ord om utkastet til fråsegn som redaksjonsnemnda har lagt fram. Sendelaget vårt gjorde seg kjende med dette utkastet og gjekk grundig i gjennom det. I det nye utkastet har det kome mange brigde til den fyrste versjonen det sovjetiske sendelaget la fram, den som vart grunnlaget for arbeidet i nemnda. Med dei brigda som vart gjorde i utkastet har det nye utkastet kome seg monaleg. Mange viktige tankar har vorte understreka, mange påstandar har vorte ordlagde rettare, og storparten av ymta mot Kommunistpartiet i Kina har vorte strokne.

I nemndmøta la partisendelaget vårt fram mange framlegg, og nokre av dei vart tekne med. Endå sendelaget vårt ikkje var samde i at visse viktige prinsipp saker skulle verta ståande i utkastet, sa sendelaget seg samd i at dette dokumentet kunne leggjast fram for dette møtet. Sendelaget tok seg retten til å seia si meining endå ein gong om alle dei sakene der dei var usamde. Framfor alt meiner me at dei fem sakene som ikkje er samordna bør løysast, slik at me kan laga eit dokument som alle kan godta.

Me trur at det er viktig å få klårt fram i fråsegna den tanken Lenin hadde og som kamerat Maurice Thorez målbar nyleg, og like eins kamerat Suslov i talen sin på møtet i redaksjonsnemnda. Det er det at ein absolutt garanti for at krig kan hindrast finst det berre når sosialismen har sigr i verda eller i det minste i eit fleirtal av andre store imperialistland. Samstundes bør avsnittet som viser til fraksjonsverksemd eller gruppearbeid i den internasjonale kommunistrørsla strykast. Slik me peika på i nemndmøtet og er dette noko som ikkje hjelper til med å stø samhaldet, tvert om tener det til å undergrava det. Me vil og gjerne stryka dei orda som talar om å vinna over fylgjene av persondyrkinga,

eller me kan leggja til setninga «som ovra seg i fleire parti», for det høver betre med røyndomen.

Eg vil ikkje bruka tida i dette møtet til desse sakene og andre meiningar me har om utkastet til fråsegn. Sendelaget vårt skal gjera merknadene sine til kvar sak når sjølve utkastet skal drøftast.

Om me på dette møtet tek mot til oss og ser mistaka i augo og steller såra same kvar dei er skal det gå oss vel og det vi vera helsesamt. Såra trugar med å versna og verta farlege. Me ser det ikkje som noka krenking når kameratar kritiserer oss rettvist og med fakta, men me vil aldri i verda godta at dei kallar oss «dogmatiske», «sekteriske» og «trongsynte nasjonalister» utan underbygging og berre rett og slett fordi me slæst vedvarande mot den moderne revisjonismen, og særskilt mot den jugoslaviske revisjonismen. Skulle nokon tykkja striden vår mot revisjonismen er dogmatisk eller sekterisk, seier me til han: «Ta av deg dei revisjonistiske brillene så kjem du til å sjå klårare.»

Arbeidspartiet i Albania meiner at dette møtet kjem til å verta ståande som eit historisk møte. Det vert eit møte i tradisjonen frå dei leninistiske møta bolsjevikpartiet skipa til for å avdekkja dei rengde meiningane og rydja dei ut med rota, for å styrkja den fjellfaste einskapen i den internasjonale kommunist- og arbeidarrørsla, tufta på marxismen-leninismen. Arbeidspartiet vårt kjem med fast vilje til å gjera seg føre og styrkja einskapen vår, brorbanda mellom oss, den samse verksemda i kommunist- og arbeidarpertia våre, for dette er trygda for at fredssaka og sosialismen skal vinna.

Prenta fyrste gong i «Viktige APA-dokument» band 3, 1970, s. 414.

Prenta etter band 19.